

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

Regionální funkce knihoven 2022

Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí
krajských knihoven na území ČR za rok 2022

Lucie Macháčková a Marie Šedá

Obsah

Úvod	3
Podmínky fungování programu regionálních funkcí	4
Cíle regionálních funkcí knihoven	5
Hlavní závěry programu regionálních funkcí v roce 2022	6
Finanční zajištění výkonu RF	6
Personální zajištění výkonu RF	6
Plnění výkonu RF	7
Financování regionálních funkcí	8
Finanční náklady na výměnný fond (VF)	12
Mzdové náklady	14
Podmínky fungování programu regionálních funkcí	15
Obsluhované knihovny	15
Personální zajištění.....	16
Doprava v rámci výkonu regionálních funkcí	17
Plnění výkonu regionálních funkcí	18
Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů	19
Metodické návštěvy	20
Statistika knihovnických činností.....	22
Vzdělávání knihovníků, semináře, porady.....	23
Podpora vzdělávání, kulturních a komunitních aktivit.....	26
Vzdělávání metodiků pověřených knihoven	29
Porady	29
Tvorba výměnných knihovnických fondů (VF), jejich distribuce a cirkulace, správa, revize a aktualizace.....	30
Budování výměnného fondu (VF).....	30
Cirkulace výměnného fondu	33
Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů (KF)	34

Nákup a zpracování knihovnických fondů (KF) z prostředků provozovatele knihovny (obce), jejich distribuce.....	36
Nákup knihovnických fondů z prostředků obcí.....	37
Zpracování knihovnických fondů z prostředků obcí	38
Servis automatizovaného knihovnického systému (AKS)	39
Doporučené dokumenty pro další studium	41
Příklady dobré praxe z knihoven	42
Městská knihovna v Praze.....	42
Středočeská vědecká knihovna v Kladně.....	42
Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice	42
Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje	43
Krajská knihovna Karlovy Vary	43
Knihovna Ústeckého kraje.....	43
Krajská vědecká knihovna v Liberci	43
Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové	43
Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě	44
Moravská zemská knihovna v Brně	44
Vědecká knihovna v Olomouci	44
Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně	45
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě	45
Celkové hodnocení	45
Statistický výkaz o výkonu RF v rámci ČR	46
Věcné plnění výkonu RF.....	46
Finanční plnění výkonu RF z dotace na výkon RF.....	47
Financování RF z jiných zdrojů	47
Grafy	48
Seznam zkratk	86

Úvod

Rok 2022 byl se všemi svými výzvami a krizemi dalším rokem, který byl pro všechny velmi náročný. Dochází k rychlému vývoji technologií, zrychluje se tok dat. I přes tyto skutečnosti knihovny svým množstvím aktivit, praktickým přístupem a mnohdy i novými způsoby řešení nadále pomáhají dalšímu rozvoji knihovnictví a služeb knihoven ve svých regionech.

V letech 2020 a 2021 byla činnost knihoven výrazně omezena, a to v důsledku pandemie covidu-19.¹ V únoru roku 2022 došlo k ruské invazi na Ukrajinu. Válka na Ukrajině se v českých knihovnách stala další výzvou. Ukázala se rychlá reakce knihoven a jejich schopnost reagovat na společensko-ekonomické a politické výzvy i na různé typy probíhajících krizí, kterým v současnosti čelí Česká republika, Evropa i celý svět.

Do České republiky přicházeli běženci, především ženy a děti. Knihovny zareagovaly bezprostředně po vypuknutí konfliktu a téměř ihned se zapojily do podpory lidí prchajících před válkou. Nově přichozím nabídly nejen své

tradiční informační služby, ale také široké spektrum volnočasových aktivit, neformálního vzdělávání a poradenství. Potvrdily tak svou úlohu vzdělávacích, kulturních a komunitních center svých obcí. Jejich zkušenosti, příklady pomoci a aktivity jsou zpracovány v publikaci **Knihovny pomáhají Ukrajině**.²

Setkávání metodiků se zástupci obcí a krajů je pozitivním prvkem v rozvoji regionálních funkcí a navazování úzké spolupráce při modernizaci knihoven. Díky tomu došlo na mnoha místech ke zvýšení nejen kvality knihovnických služeb, ale i prostorového vybavení knihoven.

Poděkování za celoroční práci patří všem kolegům a kolegyním z krajských i pověřených knihoven. Děkujeme i za jejich spolupráci při připomínkování dokumentů i účast v průzkumech. Bez jejich pracovního nasazení a podpory by nebylo možné mnohé z aktivit realizovat.

1 Viz Výroční zpráva o plnění RF krajských knihoven na území ČR za rok 2021 – dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/rf_vyrocní-zpráva-o-rf_2021

2 Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/ukrajina/2023_Knihovny_pomahaji_Ukrajine.pdf

Podmínky fungování programu regionálních funkcí

K základním pilířům rozvoje knihovnictví patří již přes dvacet let **program regionální funkce knihoven**³. Regionálními funkcemi se dle § 2 písm. h) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon⁴) rozumí služba zaručující všem občanům dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky, která přispívá k vyrovnání rozdílů v kvalitě těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí.

Regionální funkce knihoven jsou souborem podpůrných služeb, jež poskytují krajské knihovny ve spolupráci s většími městskými knihovnami

3 ŠEDÁ, Marie. Regionální funkce knihoven – 20 let poté. In: 20. výročí knihovního zákona. Praha: Národní knihovna České republiky, 2022, 27-50. ISBN 978-80-7050-765-0.

4 Zákon 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Dostupné z: <https://bit.ly/2APPmYN>

v kraji, tzv. pověřenými knihovnami. Služby jsou poskytovány menším městským, a především obecním knihovnám v příslušném kraji. V počátcích podpory regionálních funkcí knihoven byly dotace na jejich výkon poskytovány centrálně Ministerstvem kultury ČR.⁵ V souladu s novelou zákona o rozpočtovém určení daní přešla odpovědnost za jejich výkon a financování od roku 2005 na kraje. Počínaje tímto rokem až do současnosti jsou dotace na výkon regionálních funkcí knihoven zajišťovány z rozpočtu krajů. Koordinace regionálních funkcí jednotlivými kraji také vyplývá z knihovního zákona.

Předmětem výkonu regionálních funkcí je systematická teoretická i praktická podpora celého systému veřejných knihoven. Vedle legislativních materiálů, jimiž jsou knihovní zákon a další návazné a související předpisy, vydává Ministerstvo kultury⁶ ve spolupráci s Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR (KI NK) metodické pokyny, koncepce a další materiály, které blíže specifikují program regionálních funkcí a další činnosti knihoven.⁷

Program podpory výkonu regionálních funkcí knihoven je od svého počátku koordinován

5 Od roku 2002 do roku 2004 včetně.

6 Dostupné z: <https://mkcr.cz>

7 Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/metodiky-a-koncepce-cs-345>

Národní knihovnou ČR prostřednictvím Knihovnického institutu (Referátem pro analýzu a koordinaci VKIS). KI NK jako centrum systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci celostátně metodicky řídí výkon RF a vyhodnocuje jeho plnění. Regionální funkce knihoven uskutečňuje ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR (SDRUK), a to Sekcí pro regionální funkce. Sekce ve spolupráci s KI NK pořádá kromě porad celostátní seminář ve dvouletých intervalech.⁸ Stejnou měrou napomáhá výkonu RF také Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP), a to Sekce veřejných knihoven, pořádáním odborných workshopů, seminářů a dalších vzdělávacích akcí⁹.

Vlastní koordinace činností, které se vážou k výkonu regionálních funkcí, je realizována nejen poradami, ale také individuálními konzultacemi, semináři, aktivní účastí pracovníků KI NK na poradách a vzdělávacích akcích knihoven, vydáváním metodik, a v neposlední řadě i širokým spektrem informací průběžně zveřejňovaných na webových stránkách KI NK¹⁰.

8 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/celostatni-seminare-regionalni-funkce-knihoven>

9 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce/sekce-verejnych-knihoven>

10 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/homepage-ipk>

Výkon RF na území České republiky kromě KI NK realizuje čtrnáct krajských knihoven, a to za spolupráce 86 pověřených knihoven¹¹.

Adresář metodických oddělení krajských knihoven a knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí je *vystaven na webové stránce KI NK, a to včetně kontaktů na jednotlivá pracoviště*.¹²

Cíle regionálních funkcí knihoven

- Zajištění dostupnosti a rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky v souladu s celostátní koncepcí rozvoje knihoven.
- Vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifikům.
- Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů a v souladu s Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozova-

11 V některých krajích funkci pověřené knihovny vykonávají i krajské knihovny s městskou funkcí, tím celkový počet pověřených knihoven dosahuje počtu 95.

12 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/adresar-metodic-kych-oddeleni-krajskych-a-poverenych-knihoven>

nými obcemi a kraji na území České republiky (dále Standard veřejných knihovnických a informačních služeb)¹³.

- Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.
- Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji.
- Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
- Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi.¹⁴
- Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
- Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).¹⁵

13 Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky; dostupné z: <https://bit.ly/2UrobKE>

14 Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2017. 20 stran. ISBN 978-80-7050-689-9.; dostupné z: [tmp29C9.tmp\(nkp.cz\)](https://tmp29C9.tmp(nkp.cz))

15 Koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven (2022–2027); dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/Koncepce_CZV_20212027.pdf/

Pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí v systému knihoven¹⁶ je stanoven standard jednotlivých druhů služeb, jimiž jsou regionální funkce naplňovány. Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry výkonu těchto služeb. Při jeho aplikaci se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifikům jednotlivých krajů a jejich regionů.

Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň poskytování služeb, jimiž jsou naplňovány regionální funkce krajskými a pověřenými knihovnami:

- Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů.
- Statistika knihovnických činností.
- Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.
- Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit.
- Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace.
- Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů.
- Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce.
- Servis automatizovaného knihovního systému využívaného pro výkon regionálních funkcí.

16 Pokud je použit termín „knihovna“, vztahuje se toto označení na všechny knihovny evidované u MK ČR podle zákona č. 257/2001 Sb.

Hlavní závěry programu regionálních funkcí v roce 2022

Výkon regionálních funkcí (dále RF) knihoven se řídí knihovním zákonem¹⁷ a Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR pro výkon RF¹⁸. Program podpory veřejným knihovnám nepřetržitě funguje od roku 2002. V kompetenci jednotlivých krajů je od roku 2005.

17 Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: Sběrka zákonů České republiky. 2001, částka 98. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadecci-prepisy/Zakon257.htm

18 Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Ministerstvo kultury České republiky [online]. Praha: MK ČR, 2019 [cit. 2020-3-18]. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2019_metodic_ky_pokyn_mk_rf-11474.pdf

Finanční zajištění výkonu RF

Financování výkonu RF je v kompetenci jednotlivých krajů. Regionální funkce knihoven jsou finančně podporovány nejen kraji, ale také mnohými obcemi a také grantovými programy Ministerstva kultury¹⁹.

Rok 2022 byl s ohledem na financování pozitivní. Krajská dotace byla ve výši 162 532 651 Kč. Přestože se financování RF v rámci celé ČR postupně zlepšuje, některé kraje (Středočeský, Plzeňský, Ústecký) se s dlouhodobým podfinancováním musí vyrovnávat neustále, protože se výše jejich dotace ještě nedostala na úroveň z roku 2005. To způsobuje nerovnosti v rozsahu a kvalitě služeb poskytovaných veřejným knihovnám v rámci České republiky²⁰. Částka na jednoho obyvatele na výkon regionálních funkcí v jednotlivých krajích je velmi rozdílná, pohybuje se v rozmezí 12–27 Kč.²¹

19 Jde zejména o dotační program VISK 3, Knihovna 21. století nebo program Česká knihovna.

20 Jedním z cílů Metodického pokynu MK k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR, je „vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování VKIS obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifikům“ a dále „odstraňování nežádoucích diferenciací v úrovni poskytování VKIS mezi jednotlivými regiony a kraji.“

21 Například: Středočeský = 11,5 Kč, Ústecký = 12 Kč, Jihočeský = 26,70 Kč, Zlínský = 23,40 Kč

Personální zajištění výkonu RF

Činnost krajských a regionálních metodických center je zajišťována odbornými pracovníky (metodiky). Situace v jednotlivých krajích se výrazně liší. Zatímco v Moravskoslezském kraji je stanoven standard pracovního úvazku na jednu obsluhovanou knihovnu, v ostatních krajích tato problematika není ošetřena. Tradičně nejvyšší počet obsluhovaných knihoven je v kraji Středočeském, v Kraji Vysočina a v kraji Pardubickém. V závislosti na tom jsou některé činnosti vykonávány v omezené míře.

Personální zajištění výkonu regionálních funkcí je dlouhodobým problémem. Otázkami kvalifikace a celoživotního vzdělávání pracovní pozice metodik, se zabývá Národní soustava kvalifikací, a to pod kódem 72-020-R *Samostatný knihovník metodik*²². V tomto standardu jsou podrobně popsány znalosti a dovednosti, které by měl knihovník na pozici metodika znát.

K velkému poklesu pracovních úvazků (srovnání roku 2005 a 2022) došlo v kraji Středočeském, Jihočeském, Jihomoravském a v kraji Praha. Vyrovnané počty si zachoval kraj Moravskoslezský, Zlínský a Královéhradecký. Počet všech pracovníků, kteří v roce 2022 zajišťovali služby v rámci RF, činil 222,32 pracovního úvazku. To je o 47,1 pracovních úvazků méně než v roce 2005.

22 Dostupné z: https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1134-Samostatny_knihovnik_metodik_samostatna_knihovnice_metodicka

Plnění výkonu RF

Poradenská a konzultační činnost je velmi účinnou a důležitou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost služeb VKIS. Z osmi standardizovaných služeb je jednou z nejvyhledávanějších. O konzultace projevují zájem nejen všechny typy základních knihoven, ale také zřizovatelé/provozovatelé knihoven. Poradenská a konzultační činnost se od roku 2020 výrazně proměnila, kromě standardně využívané telefonní a mailové, přibyla online komunikace prostřednictvím různých videokonferenčních nástrojů.

V roce 2022 bylo poskytnuto obsluhovaným knihovnám celkem 30 580 konzultací a metodických návštěv.

Zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků.

Jedním ze základních předpokladů, aby knihovna dobře plnila svou funkci, je kvalifikovaný knihovník. Pracovníci knihoven musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele. Všechny uvedené faktory kladou značný důraz na organizaci i náplň nejen formálního, ale i celoživotního vzdělávání pracovníků. Od roku 2020 se oblast vzdělávání proměnila. Je patrný přechod od akcí typu face-to-face (osobní účast) k akcím hybridním a virtuálním. Jednotlivé kraje na svých akcích vítají i účastníky z jiných krajů. Ti si vzdělávání vybírají z nabídky podle své potřeby, „atraktivnosti“ tématu i podle svých časových možností. V roce 2022 bylo v rámci regionálních funkcí realizováno 636 vzdělávacích aktivit v časové dotaci 1 889 hodin, kterých se

účastnilo 8 470 účastníků. Služby vzdělávání pracovníků knihoven využilo 64 % ze všech obsluhovaných knihoven.

Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit

je relativně nová služba, která byla nadefinována v aktualizovaném Metodickém pokynu pro výkon RF v roce 2019²³. Cílem služby je podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí. V roce 2022 bylo realizováno 233 vzdělávacích akcí na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit, kterých se účastnilo 3 113 knihovníků. Pokud jde o praktickou podporu, v roce 2022 proběhlo 488 akcí, touto službou bylo obslouženo 329 knihoven. Praktickou pomoc knihovnám nejčastěji poskytovaly knihovny Jiho- a Středo- moravského, Moravskoslezského a Ústeckého kraje.

Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce. Budování VF je stěžejní služba, která je nejen velmi žádaná, ale také ekonomicky velmi výhodná. Tím, že výměnný fond cirkuluje v jednotlivých obsluhovaných knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní. Financování je vícezdrojové, vedle hlavního zdroje z krajských dotací jsou podstatné i příspěvky obcí, které tvořily v roce 2022 11 % z celkových nákladů vynaložených na tuto službu. Od roku 2015 mají roční přírůstky sestupnou tendenci. To je jeden z faktorů, který ukazuje na nedostatečné finanční zajištění celkového výkonu RF.

Cirkulační výměnné soubory. Budování výměnného fondu (VF) je důležitou částí výkonu RF. V roce 2022

využilo tuto službu 87 % všech obsluhovaných knihoven. Tato služba je závislá na budování kvalitních VF. Velkému zájmu uživatelů v malých knihovnách se těší i zvukové knihy, periodika s dlouhodobější aktualitostí, ALBI knihy a tužky, tematické kufříky pro děti, edukační knihy a společenské hry.

Pomoc při revizích a aktualizacích knihovních fondů nabývá stále většího významu i s ohledem

na zavádění automatizovaných knihovních systémů (AKS) v obecních (neprofesionálních²⁴) knihovnách. V roce 2022 byla provedena revize v 716 knihovnách, aktualizace knihovních fondů proběhla ve 375 knihovnách.

Obsluhované knihovny využívají možnosti nechat si nakoupit a odborně zpracovat své vlastní knihovní fondy.

Každý rok obce průměrně ze svých rozpočtů uvolní 14 000 000 Kč na nákup vlastních fondů. V roce 2022 krajské nebo pověřené knihovny nakoupily knihovní fond pro 842 knihoven a zpracovávaly vlastní knihovní fondy 1 460 knihoven.

Servis automatizovaných knihovních systémů (AKS) je dynamicky se rozvíjející služba.

Hlavním důvodem je systematické zavádění AKS do malých knihoven především díky podpoře podprogramu VISK 3. V roce 2022 využilo tuto službu 43 % obsluhovaných knihoven. Aby služba byla i nadále ekonomicky výhodná, je nutné postupovat v jednotlivých regionech jednotně a využívat regionálních automatizovaných knihovních systémů.

23 Před rokem 2019 byla podpora vzdělávacích a kulturních aktivit součástí metodického poradenství.

24 Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná obcí s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

Financování regionálních funkcí

RF jsou zajišťovány formou dotací jednotlivých krajů krajským knihovnám. Způsob rozdělení financí obecně určuje Metodický pokyn MK ČR v článku 8 **Zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon RF knihoven**. Praxe v jednotlivých krajských knihovnách je mnohdy odlišná, způsoby poskytování a rozdělování dotací jsou součástí jednotlivých koncepcí krajských knihoven k výkonu regionálních funkcí.

V jednotlivých krajích plní a koordinuje výkon RF vybraných základních knihoven krajská knihovna²⁵. **Povinností krajů je zajistit z peněžních prostředků svých rozpočtů plnění těchto funkcí, přičemž finanční prostředky přešly na kraje k 1. 1. 2005 novelou zákona o rozpočtovém určení daní²⁶, a to i s uvedením konkrétní**

25 Funkci krajské knihovny plní v Jihomoravském kraji Moravská zemská knihovna v Brně, zřízená Ministerstvem kultury a na území hlavního města Prahy Městská knihovna v Praze, zřízená hlavním městem Prahou.

26 Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Částka 1 Sbírký zákonů 2005, str. 1–6.

výše peněžní částky pro každý kraj. Na rozhodnutí kraje bylo, jakou finanční částku převede na příslušnou krajskou knihovnu. Od tohoto data je zcela na krajských zastupitelstvech, jak podpoří fungování RF v kraji.

V roce 2022 byly z krajských rozpočtů poskytnuty dotace ve výši **162,5 mil. Kč**, což je oproti předchozímu roku navýšení o 12,1 mil. Kč. Ne všem krajům byla dotace navýšena. Stejnou finanční částku obdržel kraj Praha, Ústecký kraj, Královéhradecký kraj. Oproti tomu byly finanční prostředky navýšeny v krajích Jihočeském, Plzeňském, Libereckém, Pardubickém, Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji (tabulka č. 1).

Vývoj financování RF z krajských dotací v jednotlivých krajích v mil. Kč

Kraj	r. 2005	r. 2020	r. 2021	r. 2022
Praha	2,9	2,8	2,5	2,5
Středočeský	19,3	15,3	15,7	15,9
Jihočeský	11,8	16,0	16,0	17,0
Plzeňský	8,6	8,0	7,5	8,0
Karlovarský	3,7	5,1	5,6	5,9
Ústecký	10,2	9,6	9,6	9,6
Liberecký	5,3	7,1	6,9	7,6
Královéhradecký	8,8	10,1	10,1	10,1
Pardubický	8,2	6,5	6,5	8,5
Vysočina	10,2	11,5	10,3	11,9
Jihomoravský	13,6	16,0	16,0	17,0
Olomoucký	9,9	12,8	12,8	13,1
Zlínský	8,6	9,2	9,2	13,4
Moravskoslezský	12,6	16,7	21,7	22,0
Celkem	133,5	146,0	150,4	162,5

tab. 1

Financování RF z krajských dotací v krajích
v přepočtu na jednoho obyvatele r. 2022

Kraj	Počet obyvatel	krajská dotace	Kč/1 obyvatele
Praha	1 275 406	2 526 507	2,0 ²⁷
Středočeský	1 386 824	15 903 200	11,5
Jihočeský	637 047	17 000 000	26,7
Plzeňský	578 707	8 000 000	13,8
Karlovarský	283 210	5 884 000	20,8
Ústecký	798 898	9 600 000	12,0
Liberecký	437 570	7 641 914	17,5
Královéhradecký	542 583	10 057 730	18,5
Pardubický	514 518	8 500 000	16,5
Vysočina	504 025	11 879 000	23,6
Jihomoravský	1 184 568	17 000 000	14,4
Olomoucký	622 930	13 120 000	21,1
Zlínský	572 432	13 420 600	23,4
Moravskoslezský	1 177 989	22 000 000	18,7
Celkem	10 516 707	162 532 951	15,5

tab. 2

27 Městská knihovna v Praze, která je pověřená výkonem RF v kraji Hlavní město Praha, poskytuje služby jen 40 knihovnám. Ostatní knihovny jsou pobočkami Městské knihovny v Praze. Proto se částka na jednoho obyvatele jeví jako velmi nízká.

Financování RF v krajích je stále velmi nerovnoměrné, což ovlivňuje především kvalitu poskytovaných služeb. Tabulka č. 2 ukazuje krajské dotace na výkon RF v jednotlivých krajích v přepočtu na jednoho obyvatele. **Nejméně finančních prostředků mají zpravidla kraje, ve kterých krajská dotace stále nedosahuje ani roku 2005 (Středočeský, Plzeňský, Ústecký)**, částka na jednoho obyvatele se pohybuje v rozmezí 11,50–14 Kč. Protikladem jsou kraje jako Jihočeský, Vysočina nebo Zlínský, kde se částka na jednoho obyvatele pohybuje v rozmezí 23–27 Kč. Výhledově může být tento fakt příčinou snížení kvality a udržitelnosti některých služeb. **Pro kvalitní fungování RF je klíčové stabilní a přiměřené financování.**

Financování RF z krajských dotací v krajích v přepočtu na obsluhovanou knihovnu r. 2022

Kraj	Počet obsluhovaných knihoven	krajská dotace	Kč/1 obsluhovaná knihovna
Praha	40	2 526 507	63 163
Středočeský	797	15 903 200	19 954
Jihočeský	587	17 000 000	28 961
Plzeňský	486	8 000 000	16 461
Karlovarský	116	5 884 000	50 724
Ústecký	301	9 600 000	31 894
Liberecký	211	7 641 914	36 218
Královéhradecký	380	10 057 730	26 468
Pardubický	421	8 500 000	20 190
Vysočina	605	11 879 000	19 635
Jihomoravský	685	17 000 000	24 818
Olomoucký	473	13 120 000	27 738
Zlínský	383	13 420 600	35 041
Moravskoslezský	383	22 000 000	57 441
Celkem	5 868	162 532 951	27 698

tab. 3

Tabulka č. 3 ukazuje krajské dotace na výkon RF v jednotlivých krajích v přepočtu na jednu obsluhovanou knihovnu. Nejméně finančních prostředků na jednu obsluhovanou knihovnu mají kraje Plzeňský, Středočeský a Kraj Vysočina, kde se částky na jednu obsluhovanou knihovnu pohybují mezi 16 500–20 000 Kč. Naopak nejlépe jsou na tom kraje Moravskoslezský, Karlovarský a Hlavní město Praha, kde se částky pohybují v rozmezí 51 000–63 000 Kč. Tento ukazatel je nutné posuzovat podle velikosti kraje, s tím souvisí i počet obsluhovaných knihoven.

Problematickým je také vliv inflace na krajské dotace. Ideálním řešením je začlenit do smluvních či koncepčních materiálů klauzuli o každoročním zvyšování částky na RF v důsledku inflace a valorizace platů. Dle ČSÚ dosáhla inflace v roce 2022 15,1 %²⁸, to znamená, že finanční dotace by měla být meziročně navýšena alespoň o inflaci.

Rok 2022 byl s ohledem na financování pozitivní. Celková finanční dotace na výkon RF, kterou poskytly knihovnám kraje ze svých rozpočtů, činila 173 840 954 Kč. To je ve srovnání s rokem 2021 navýšení o 8,9 mil. Kč, (tabulka č. 4). Kromě krajské dotace, která představuje stěžejní část, jsou v menším měřítku RF dotovány i z jiných zdrojů, především z rozpočtů krajských knihoven.

²⁸ Český statistický úřad: Inflace – druhy, definice, tabulky | ČSÚ (czso.cz)

Celkové finanční dotace krajů na výkon RF r. 2021, 2022

Finanční zdroje	r. 2021	r. 2022
Krajská dotace na RF	150 483 790	162 532 951
Jiné zdroje (vlastní)	13 251 636	9 106 147
Z jiných grantových programů kraje	1 191 410	2 201 856
Celkem	164 926 836	173 840 954

tab. 4

Jiné grantové programy krajů jsou určeny na různé akce. Zavedenou individuální dotací je podpora rozvoje čtenářství ze strany Královéhradeckého kraje poskytnutím individuální dotace na materiální zajištění projektu **Bookstart – S knížkou do života**. Centrum tohoto projektu je v Knihovně města Hradce Králové a celkově se projektu účastnilo 48 knihoven z Královéhradeckého kraje. V Jihomoravském kraji byly knihovny podpořeny v rámci dotačního titulu **Obecní knihovny**, ve kterém bylo finančně podpořeno 54 projektů celkovou částkou 1 900 tis. Kč. V Moravskoslezském kraji byla podpořena činnost Městského informačního centra v Hradci nad Moravicí částkou 70 000 Kč. V Plzeňském kraji byla poskytnuta dotace v rámci programu **Podpora kultury v Plzeňském kraji 2022** a v projektu Nákup knižního fondu knihoven v Plzeňském kraji pro rok 2022 (tabulka č. 5)

Další finanční podpora knihoven z krajských rozpočtů
(mimo krajskou dotaci na RF) v r. 2022

Kraj	Granty pouze knihovnám	Granty nejen knihovnám	Celkem
Praha	0	0	0
Středočeský	12 529	0	12 529
Jihočeský	0	0	0
Plzeňský	90 000	120 000	210 000
Karlovarský	0	0	0
Ústecký	0	0	0
Liberecký	0	0	0
Královéhradecký	409 327	0	409 327
Pardubický	0	0	0
Vysočina	0	0	0
Jihomoravský	1 500 000	0	1 500 000
Olomoucký	0	0	0
Zlínský	0	0	0
Moravskoslezský	0	70 000	70 000
Celkem	2 011 856	190 000	2 201 856

tab. 5

Důležitou skutečností představuje praxe, kdy krajské knihovny dostávají peníze na výkon své funkce v rámci RF přímo do svého rozpočtu. Jako například v kraji Královéhradeckém, Pardubickém a Plzeňském, (tabulka č. 6, Jiné zdroje). Proto se tyto finanční prostředky neobjevují v souhrnu částky

z krajských dotací na výkon RF. Peníze pro pověřené knihovny pak plynou prostřednictvím smluv mezi daným krajem a pověřenými knihovnami formou dotace do jednotlivých pověřených knihoven.

Všechny finanční zdroje na výkon RF
za r. 2022 v jednotlivých krajích (v Kč)

Kraj	Krajská dotace	Jiné zdroje	Z jiných grantových programů kraje	Příspěvky obcí na VF	Celkem
Praha	2 526 507	0	0	0	2 526 507
Středočeský	15 903 200	320 459	12 529	238 590	16 474 778
Jihočeský	17 000 000	153 860	0	42 000	17 195 860
Plzeňský	8 000 000	1 712 160	210 000	324 011	10 246 171
Karlovarský	5 884 000	0		521 570	6 405 570
Ústecký	9 600 000	1 369 517	0	640 987	11 610 504
Liberecký	7 641 914	46	0	0	7 641 960
Královéhradecký	10 057 730	2 472 998	409 327,15	1 438 952	14 379 008
Pardubický	8 500 000	2 468 340	0	809 177	11 777 517
Vysočina	11 879 000	98 018	0	152 676	12 129 694
Jihomoravský	17 000 000	50 581	1 500 000	0	18 550 581
Olomoucký	13 120 000	105 329	0	133 834	13 359 163
Zlínský	13 420 600	0	0	0	13 420 600
Moravskoslezský	22 000 000	354 838	70 000	594 357	23 019 195
Celkem	162 532 951	9 106 147	2 201 856	4 657 564	178 498 518

tab. 6

Údaje o struktuře čerpání finančních prostředků přidělených z krajských rozpočtů na RF jsou důležitým ukazatelem, jak je dotace vynakládána. Velká pozornost je věnována částkám na platy pracovníků RF a budování výměnného fondu (VF). Od jejich výše se odvíjí i další funkčnost (kvalita) služeb RF. Ve snaze o šetrné vynakládání krajských dotací jsou stanovovány horní limity, či povinně dosažitelná procenta pro vynakládání prostředků na doplňování VF nebo na mzdy. Procentuální vyjádření těchto dvou stěžejních položek je sledováno již od samého počátku trvání programu RF (tabulka č. 7).

Struktura celkových nákladů krajské dotace na RF v % r. 2022

Kraj	Na nákup VF v %	Mzdové náklady v %	Ostatní náklady v %
Praha	9	71	20
Středočeský	20	53	27
Jihočeský	23	51	26
Plzeňský	30	49	21
Karlovarský	21	53	25
Ústecký	21	57	22
Liberecký	13	58	29
Královéhradecký	18	49	33
Pardubický	41	23	35
Vysočina	18	54	28
Jihomoravský	20	45	22
Olomoucký	20	45	35
Zlínský	11	39	21
Moravskoslezský	35	42	23
Celkem	22	48	26

tab. 7

Finanční náklady na výměnný fond (VF)

Finančním prostředkům vynakládaným na nákup VF je věnována velká pozornost proto, že půjčování výměnných souborů je jednou z nejmóže žádaných služeb, které RF knihovnám nabízí. Je jedním z hlavních nástrojů při plnění základních cílů RF. Mít kvalitní a aktuální knihovní fond je základem každé dobře fungující knihovny. Knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi, pro které je VF budován, tvoří základní infrastrukturu, která uživatelům zajišťuje dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb (dále VKIS).

VF je důležitou součástí knihovních fondů obsluhovaných knihoven. Tvoří podpůrnou část vlastního knihovního fondu a zpravidla zahrnuje nejnovější literaturu, která vhodně doplňuje aktuální fond nebo ho v některých případech nahrazuje²⁹. Proto je nutné jeho nepřetržité doplňování.

Nezanedbatelnou část financování nákupu VF tvoří jiné zdroje, především z prostředků obcí.

Kraje by se však neměly zbavovat odpovědnosti za stav VKIS na svém území a zatěžovat obce náklady, které by měly být primárně hrazeny z krajské dotace na výkon RF. Pokud by krajská dotace na výkon RF měla stoupající tendenci, mohlo by být postupně upouštěno od vícedrožového financování RF, především na VF.

²⁹ Standard pro dobrý knihovní fond. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/docs/standard-pro-dobry-knihovni-fond/at_download/file

Financování výměnného fondu z hlediska zdrojů r. 2021, 2022

Náklady na nákup VF	r. 2021	r. 2022
Z krajských dotací	33 932 897	36 468 322
Z jiných zdrojů	3 050 284	1 992 743
Z příspěvků obcí	4 674 785	4 657 564
Celkem	41 657 966	43 118 629

tab. 8

V roce 2009 byla částka na budování VF z krajských dotací 39 446 042 Kč. Výrazný pokles dotací na výkon RF v letech 2010–2015 se odrazil i na nákupu VF, částka se hodně snížila (2010 = 27 504 597 Kč, 2015 = 28 185 745 Kč, 2018 = 30 381 188 Kč). Krajské a pověřené knihovny hledaly další finanční zdroje na budování VF. Inspirací jim byly fungující systémy v některých regionech jako je Děčín, Ústí nad Orlicí nebo v Karlovarském kraji, kde obce přispívají na nákup výměnných (cirkulujících) fondů řadu let. Na nákupu VF se podílí obce deseti krajů ČR, (tabulka č. 9). **V roce 2022 bylo na budování VF vynaloženo 43 118 629 Kč,** (tabulka č.8).

V roce 2022 se částka na doplňování VF z krajských dotací zvýšila oproti roku 2021 o 2 535 425 Kč na 36 468 322 Kč, (tabulka č. 10).

Počet obcí, které přispívají na nákup VF 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	0	0
Středočeský	99	97
Jihočeský	15	18
Plzeňský	33	36
Karlovarský	56	56
Ústecký	167	135
Liberecký	0	0
Královéhradecký	242	233
Pardubický	287	266
Vysočina	55	53
Jihomoravský	0	0
Olomoucký	9	9
Zlínský	0	0
Moravskoslezský	29	30
Celkem	992	933

tab. 9

Financování VF v krajích pouze z krajských dotací 2021, 2022 (v Kč)

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	155 002	233 993
Středočeský	2 950 501	3 188 590
Jihočeský	3 742 752	3 875 415
Plzeňský	2 601 920	2 372 952
Karlovarský	1 190 416	1 254 841
Ústecký	1 991 741	1 969 777
Liberecký	965 521	965 151
Královéhradecký	2 090 736	1 764 886
Pardubický	2 337 309	3 524 929
Vysočina	1 364 857	2 129 747
Jihomoravský	3 381 456	3 406 929
Olomoucký	2 592 250	2 572 450
Zlínský	1 410 600	1 440 384
Moravskoslezský	7 157 836	7 768 279
Celkem	33 932 897	36 468 322

tab. 10

Financování VF z krajských dotací v r. 2022 (v Kč)

Kraj	Celkové náklady	Z toho na VF	Na nákup VF v % z celku
Praha	2 526 507	233 993	9
Středočeský	15 903 200	3 188 590	20
Jihočeský	17 000 000	3 875 415	23
Plzeňský	8 000 000	2 372 952	30
Karlovarský	5 884 000	1 254 841	21
Ústecký	9 600 000	1 969 777	21
Liberecký	7 641 914	965 151	13
Královéhradecký	10 057 730	1 764 886	18
Pardubický	8 500 000	3 524 929	41
Vysočina	11 879 000	2 129 747	18
Jihomoravský	17 000 000	3 406 929	20
Olomoucký	13 120 000	2 572 450	20
Zlínský	13 420 600	1 440 384	11
Moravskoslezský	22 000 000	7 768 279	35
Celkem	162 532 951	36 468 322	22

tab. 11

Mzdové náklady

Výše mzdových nákladů a na nich závislý počet pracovních úvazků zásadně ovlivňuje výkon (kvalitu) RF. Údaje o mzdových objemech je třeba posoudit zároveň s počtem pracovních úvazků, viz kapitola 4.2 Personální zajištění.

Mzdové náklady jsou nejvyšší položkou v rozpočtu na výkon regionálních funkcí. Jejich výše je závislá na počtu pracovních úvazků i velikosti obsluhovaného regionu. Od roku 2010 do roku 2014 měla mzdová složka krajské dotace na RF klesající tendenci. Od roku 2015 došlo k obratu, mzdové náklady v knihovnách stoupaly i v závislosti na valorizaci mezd, ale ne všude byly adekvátně navýšeny finance krajské a pověřeným knihovnám. V roce 2022 byly mzdové náklady 80 705 801 Kč, to je o 6 108 738 Kč více než v roce 2021 (tabulka č. 12).

Mzdové náklady z krajské dotace v krajích r. 2021, 2022 (v Kč)

Kraj	r. 2021	r. 2022	2021/2022
Praha	1 321 033	1 792 665	471 632
Středočeský	8 257 598	8 457 960	200 362
Jihočeský	8 245 980	8 708 398	462 418
Plzeňský	3 423 595	3 909 657	486 063
Karlovarský	2 888 676	3 132 707	244 031
Ústecký	4 943 755	5 474 335	530 580
Liberecký	3 991 149	4 451 364	460 215
Královéhradecký	4 873 032	4 974 594	101 562
Pardubický	1 776 623	1 991 801	215 178
Vysočina	5 983 880	6 406 154	422 274
Jihomoravský	8 629 505	9 189 534	560 029
Olomoucký	5 813 772	5 959 948	146 176
Zlínský	4 975 516	6 991 416	2 015 900
Moravskoslezský	9 472 949	9 265 268	-207 681
Celkem	74 597 063	80 705 801	6 108 738

tab. 12

Podmínky fungování programu regionálních funkcí

Za koordinaci RF v celé České republice odpovídá Národní knihovna ČR prostřednictvím Knihovnického institutu (KI NK ČR), který jako centrum systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci celostátně metodicky řídí výkon RF a vyhodnocuje jejich plnění.

Tyto aktivity uskutečňuje ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR (SDRUK), a to se Sekcí pro regionální funkce³⁰. Koordinace je realizována individuálními konzultacemi, pravidelnými poradami s metodickými pracovníky krajských knihoven, semináři, aktivní účastí pracovníků KI NK ČR na seminářích a dalších vzdělávacích akcích pořádaných v rámci výkonu RF pro

obsluhované knihovny a širokým spektrem informací poskytovaných na webu Informace pro knihovny³¹. V neposlední řadě i zpracováním a zveřejněním celorepublikových výročních zpráv o výkonu RF.

Vlastní výkon RF a koordinaci na území krajů realizuje čtrnáct krajských knihoven za pomoci 86 pověřených knihoven. V některých krajích plní krajské knihovny zároveň také funkci pověřené knihovny, celkový počet pověřených knihoven tak činí 95.

Obsluhované knihovny

V České republice je podle aktuálních statistických šetření 6 112 veřejných knihoven (včetně poboček). Počet obsluhovaných knihoven dosáhl v roce 2022 počtu **5 868**.

Největší pokles počtu knihoven ve srovnání s rokem 2005 můžeme sledovat v Jihočeském a Středočeském kraji, naopak mírný nárůst můžeme vidět v Praze a v Kraji Vysočina. Uzavírání knihoven je zpravidla důsledkem malého využívání jejich služeb, případně nezájmu ze strany obcí (tabulka č. 13).

Obsluhované knihovny r. 2005, 2021, 2022

Kraj	r. 2005	r. 2021	r. 2022	r. 2005 / 2022
Praha	37	40	40	3
Středočeský	861	801	797	-64
Jihočeský	677	593	587	-90
Plzeňský	505	487	486	-19
Karlovarský	127	116	116	-11
Ústecký	306	300	301	-5
Liberecký	223	211	211	-12
Královéhradecký	394	384	380	-14
Pardubický	422	421	421	-1
Vysočina	600	605	605	5
Jihomoravský	710	686	685	-25
Olomoucký	508	473	473	-35
Zlínský	394	384	383	-11
Moravskoslezský	398	399	383	-15
Celkem	6 162	5 900	5 868	-294

tab. 13

30 Sdružení knihoven ČR – Sekce pro regionální funkce, dostupné z: <https://sdruk.cz/odborne-sekce/>

31 Informace pro knihovny, dostupné z: IPK – informace pro knihovny (nkp.cz)

Personální zajištění

Počet všech pracovníků, kteří v roce 2022 zajišťovali služby v rámci RF, činil 222,3 úvazku. V meziročním srovnání jde celkově o mírné snížení. V dlouhodobém srovnání 12 krajů nedosahuje počtu pracovních úvazků z roku 2005, kdy RF přešly do kompetence krajů, (tabulka č. 14). Například v Ústeckém kraji dlouhodobě dochází ke snižování pracovních úvazků metodiků. Mezi roky 2016–2021 došlo ke snížení o 3,4 pracovních úvazků (r. 2016 = 16,98, r. 2021 = 13,58).

Přehled pracovních úvazků v krajích r. 2005, 2021, 2022

Kraj	r. 2005	r. 2021	r. 2022	r. 2005/2021
Praha	9,00	2,51	2,51	-6,5
Středočeský	31,40	22,53	22,24	-9,2
Jihočeský	28,00	22,30	22,30	-5,7
Plzeňský	16,00	14,16	14,21	-1,8
Karlovarský	8,40	7,60	7,60	-0,8
Ústecký	22,60	13,58	13,53	-9,1
Liberecký	14,30	11,50	11,50	-2,8
Královéhradecký	17,40	16,32	17,01	-0,4
Pardubický	11,40	8,10	8,10	-3,3
Vysočina	16,50	17,00	17,00	0,5
Jihomoravský	30,00	23,27	23,62	-6,4
Olomoucký	22,00	20,22	20,18	-1,8
Zlínský	16,80	17,23	17,23	0,4
Moravskoslezský	25,60	27,29	25,29	-0,3
Celkem	269,40	223,61	222,32	-47,1

tab. 14

Průměrný počet knihoven, které připadají na jednoho metodika, se v posledních několika letech ustálil mezi 26–27. Situace v jednotlivých krajích se ale výrazně liší, (tabulka č. 15). **Nejvyšší počet knihoven na 1 metodika je v kraji Pardubickém (52 knihoven), následují kraje Středočeský, Vysočina a Plzeňský. Je to důsledek drastického snižování rozpočtů v letech 2010–2014 a následném snížení počtu pracovních úvazků na výkon RF.** Velký počet knihoven na jednoho metodika znamená nadměrné vytížení metodiků, kdy je ohrožena jak kvantita, tak kvalita služeb. Oproti tomu je v Moravskoslezském kraji pracovní úvazek na jednu obsluhovou knihovnu stanoven (v rámci Koncepce rozvoje VKIS v Moravskoslezském kraji) v maximální výši 0,083 (mimo lektorskou činnost)³².

Počet knihoven na jednoho metodika r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	16	16
Středočeský	36	36
Jihočeský	27	26
Plzeňský	34	34
Karlovarský	15	15
Ústecký	22	22
Liberecký	18	18
Královéhradecký	24	22
Pardubický	52	52
Vysočina	36	36
Jihomoravský	29	29
Olomoucký	23	23
Zlínský	22	22
Moravskoslezský	15	15
Ø ČR	26	26

32 <https://www.msk.cz/assets/temata/kultura/zasady-pro-rfk.docx>

Doprava v rámci výkonu regionálních funkcí

Regionální funkce jsou založeny na obslužnosti knihoven, a proto jsou náročné i na dopravu. Některé služby vyžadují přítomnost metodiků přímo v knihovnách, uskutečňuje se pravidelný rozvoz souborů z VF, metodické návštěvy, podpora kulturních, kreativních a vzdělávacích aktivit atd. Proto jsou mimo standard sledovány a průběžně vyhodnocovány základní údaje, aby výsledky mohly být použity při kalkulacích finančních nákladů, s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám v regionech (vzdálenosti, dopravní obslužnost spojená s rozvozem cirkulačních souborů VF apod.). Významnou úlohu sehrávají metodické návštěvy v knihovnách, podpora rozvoje kulturních vzdělávacích akcí, které napomáhají rozvoji knihoven a nastavení moderních služeb.

Dopravou je zde míněno užití služebního automobilu při výkonu RF³³. Do vykazovaného počtu ujetých km nejsou zahrnuty cesty hromadnou dopravou, která se v regionech také stále využívá. **V roce 2022 se pracovníci vykonávající služby v rámci RF (rozvoz knihovních fondů a materiálu, metodické návštěvy i ve večerních hodinách, doprava knihovníků na vzdělávací akce v místech bez dopravního spojení hromadnou dopravou) dopravili služebním autem do 5 049 knihoven a najeli 289 474 km.** V roce 2021 to bylo 5 418 knihoven a 277 261 km. V meziročním srovnání se počet navštívených knihoven snížil o 369, počet ujetých km se zvýšil o 12 213.

³³ Není pravidlo, že každá pověřená knihovna má k dispozici služební auto, některé využívají služeb taxislužby apod.

Plnění výkonu regionálních funkcí

V roce 2019 byl novelizován Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF a jejich koordinaci na území ČR. Standard pro zajištění rovnoměrného výkonu RF v systému knihoven, který je naplňován jednotlivými druhy služeb, byl rozšířen o službu „Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit“. Cílem je transformace knihoven na vzdělávací, kulturní a komunitní centra v obci.

Výkon regionálních funkcí je komplexní systém služeb, které mají za cíl pokrývat jednotlivé činnosti v knihovnách. Ne každá služba je žádána všemi knihovnami.

Využívanost jednotlivých služeb poskytovaných v rámci RF ilustruje tabulka č. 16. Vyjadřuje, kolik procent obsluhovaných knihoven využilo v příslušném roce konkrétní službu u své pověřené nebo krajské knihovny.

Nejčastěji poskytovanou službou je poradenská a konzultační činnost (99 %), statistika knihovnických činností (97 %), zde je ale nutné podotknout, že tato práce vychází ze zákona o státní statistické službě (zákon č. 89/1995 Sb.).³⁴ Další často žádanou službou je **cirkulace výměnných fondů (87 %).**

Oproti roku 2021 se zvedl zájem o **vzdělávání (64 %)**; díky on-line akcím je tato služba dostupná ze všech míst, a to bez vedlejších nákladů.

³⁴ Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-89>

Poměrně nová služba **praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit** si zatím nenašla své místo v každodenní práci knihoven (6 %).

Velkým vývojem prochází služba **Servis automatizovaných knihovních systémů.**

V roce 2009 ji využilo 13 % knihoven a každý rok zájem o tuto službu stoupá. **V roce 2022 už to bylo 43 % knihoven.** Tato skutečnost souvisí s rozšiřováním regionálních automatizovaných knihovních systémů v obecních (neprofesionálních) knihovnách.

Využívání jednotlivých služeb v % r. 2021, 2022

Služba	r. 2021	r. 2022
Poradenství	100 %	99 %
Statistika	97 %	97 %
Vzdělávání	56 %	64 %
Porady	24 %	36 %
Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit	4 %	6 %
Revize a aktualizace KF	17 %	19 %
Nákup KF obcí	15 %	14 %
Zpracování KF obcí	25 %	25 %
Cirkulace VF	84 %	87 %
Servis AKS	43 %	43 %

tab. 16

Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor

Cílem této služby je podpora zajištění všestranné kvality a rozvoje knihovnických a informačních služeb v obsluhovaných knihovnách. Je velmi účinnou a důležitou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost služeb VKIS.

Obsahem je poskytování odborných konzultací, rad a doporučení, včetně metodických návštěv. Nezbytná je i praktická pomoc při řešení odborných problémů, zaškolování nových knihovníků, metodická pomoc knihovnám zapojených do soutěží (Vesnice roku, Knihovna roku apod.), konzultace ke zpracování rozvojové strategie knihovny a výročních zpráv. O konzultace žádají i zřizovatelé/provozovatelé knihoven. Je také účinným nástrojem k prosazování cílů střednědobých i dlouhodobých plánů krajských a pověřených knihoven.

Z osmi standardizovaných služeb je jednou z nejvyhledávanějších. O konzultace projevují zájem všechny typy základních knihoven. Od obecních s „dobrovolným“ knihovníkem přes profesionální až po knihovny s odborným zaměřením a mnohdy také knihovny jiných sítí (školní, muzejní atd.). Počet konzultací je

i projevem nezastupitelnosti RF v regionech a projevem důvěry knihovníků a provozovatelů obsluhovaných knihoven k metodikům a jejich práci. Vedle širokého spektra běžných odborných dotazů ovlivňují výsledky i témata úkolů souvisejících s aktuálními celorepublikovými trendy a cíli (Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030)³⁵.

Poradenská a konzultační činnost se od roku 2020 výrazně proměnila, kromě standardně využívané telefonní a mailové, přibyla online komunikace prostřednictvím různých videokonferenčních nástrojů.

Tradičně mezi nejčastější témata konzultací patří: automatizace knihoven, statistické vykazování výkonů knihoven, příprava žádostí o dotace, podpora kulturních a komunitních akcí, modernizace interiérů knihoven a umístění knihoven, půjčování e-knih a audioknih, jednání s obcemi, vícezdrojové financování VF, webové stránky knihoven a sociální sítě.

V roce 2022 bylo uskutečněno 21 406 konzultací, to je v meziročním srovnání snížení o 1 291 (tabulka č. 17).

Počet konzultací v krajích r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022	r. 2021/2022
Praha	355	369	14
Středočeský	1 443	1 799	356
Jihočeský	2 939	2 839	-100
Plzeňský	1 084	910	-174
Karlovarský	384	416	32
Ústecký	1 430	1 539	109
Liberecký	737	693	-44
Královéhradecký	1 873	1 529	-344
Pardubický	2 725	3 015	290
Vysočina	1 573	1 643	70
Jihomoravský	1 997	2 056	59
Olomoucký	2 776	1 657	-1 119
Zlínský	1 996	1 817	-179
Moravskoslezský	1 385	1 124	-261
Celkem	22 697	21 406	-1 291

tab. 17

³⁵ Koncepce rozvoje knihoven v ČR, dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/koncepce-rozvoje-2021-2027/koncepce-rozvoje-knihoven-2021-2027>

V průměru na jednu obsluhovanou knihovnu šlo o **4,2 konzultace** (tabulka č. 18).

Počet konzultací na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	8,9	9,2
Středočeský	1,8	2,3
Jihočeský	5,0	4,8
Plzeňský	2,2	1,9
Karlovarský	3,3	3,6
Ústecký	4,8	5,1
Liberecký	3,5	3,3
Královéhradecký	4,9	4,0
Pardubický	6,5	7,2
Vysočina	2,6	2,7
Jihomoravský	2,9	3,0
Olomoucký	5,9	3,5
Zlínský	5,2	4,7
Moravskoslezský	3,5	2,9
ø ČR	4,3	4,2

tab. 18

Metodické návštěvy

Jednou z forem poradenské a konzultační služby je metodická návštěva přímo v obsluhované knihovně. Podoby výkazů o metodických návštěvách se mohou různit podle praxe v jednotlivých knihovnách³⁶. Doporučená periodicitu návštěv v knihovnách je 1-2 ročně. Osobní přítomnost metodika je velmi významná pro zjištění skutečného stavu knihovny, nastavení pomoci a v neposlední řadě i pro setkání se zřizovatelem/provozovatelem knihovny. Doporučovány jsou i návštěvy realizované metodiky z krajských knihoven, především v případech, kdy dochází k jednání se zřizovatelem/provozovatelem knihovny.

V roce 2022 bylo provedeno **9 174 metodických návštěv**. Zde je vidět zřetelný nárůst daný i tím, že byla ukončena omezení v souvislosti s covidem-19 (tabulka č. 19).

Metodické návštěvy v krajích r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	43	47
Středočeský	516	799
Jihočeský	1 101	1180
Plzeňský	897	934
Karlovarský	319	450
Ústecký	341	341
Liberecký	531	586
Královéhradecký	640	655
Pardubický	436	428
Vysočina	1 156	1 219
Jihomoravský	544	703
Olomoucký	676	737
Zlínský	681	681
Moravskoslezský	393	414
Celkem	8 274	9 174

tab. 19

³⁶ Příklad formuláře k zápisu metodické návštěvy, MZK Brno: <https://www.mzk.cz/en/pro-knihovny/region/metodicke-navstevy/formular-zapisu-z-metodicke-navstevy>

Metodické návštěvy byly nejčastěji uskutečňovány v Karlovarském kraji (3,9/1 knihovna), méně často pak ve Středočeském, Pardubickém, Ústeckém, Jihomoravském a v Moravskoslezském kraji (tabulka č. 20).

Počet metodických návštěv na jednu obsluhovanou knihovnu r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	1,1	1,2
Středočeský	0,6	1,0
Jihočeský	1,9	2,0
Plzeňský	1,8	1,9
Karlovarský	2,8	3,9
Ústecký	1,1	1,1
Liberecký	2,5	2,8
Královéhradecký	1,7	1,7
Pardubický	1,0	1,0
Vysočina	1,9	2,0
Jihomoravský	0,8	1,0
Olomoucký	1,4	1,6
Zlínský	1,8	1,8
Moravskoslezský	1,0	1,1
Ø ČR	1,6	1,7

tab. 20

Konzultace a metodické návštěvy v krajích – výkonové ukazatele r. 2022

Kraj	Počet obs. knihoven	Konzultace / 1 obs. knihovna	Metodická návštěva / 1 obs. knihovna
Praha	40	9,2	1,2
Středočeský	797	2,3	1,0
Jihočeský	587	4,8	2,0
Plzeňský	486	1,9	1,9
Karlovarský	116	3,6	3,9
Ústecký	301	5,1	1,1
Liberecký	211	3,3	2,8
Královéhradecký	380	4,0	1,7
Pardubický	421	7,2	1,0
Vysočina	605	2,7	2,0
Jihomoravský	685	3,0	1,0
Olomoucký	473	3,5	1,6
Zlínský	383	4,7	1,8
Moravskoslezský	383	2,9	1,1
Ø ČR	5 868	4,2	1,7

tab.21

Konzultace a metodické návštěvy r. 2021, 2022

Počet	r. 2021	r. 2022	2021/2022
Konzultace	22 697	21 406	-1 291
Metodické návštěvy	8 274	9 174	900
Celkem	30 971	30 580	-391

tab. 22

Statistika knihovnických činností

Statistika knihovnických činností je prováděna na základě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě³⁷. Standard stanoví metodickou i praktickou pomoc obsluhovaným knihovnám v kraji při zpracování statistických výkazů, sběru dat ze zpravodajských jednotek (základních knihoven), kontrolu dat a jejich zpracování (uložení, sumarizace, analýza a další vyhodnocení) a také využívání výsledků získaných při statistickém šetření. Provádějí ho krajské a pověřené knihovny, které získaná data vkládají do elektronické databáze Národního poradenského střediska pro kulturu (NIPOS)³⁸. Velkou výhodou mají kraje, které využívají program STAT-EXCEL vytvořený SVK Hradec Králové, který umožňuje jednorázový import údajů za každou vykazující jednotku. Pro tyto knihovny to znamená zjednodušení administrativní práce, a navíc možnost

37 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-89>

38 Dostupné z: <https://statistika.nipos.cz/>

kontroly a odstranění chyb. Další neopominutelnou výhodou je i jednoduché vyhodnocování plnění Standardu VKIS.

Neméně důležitým nástrojem při zjišťování výkonů knihoven je **Benchmarking knihoven**³⁹, metoda vzájemného srovnávání výkonu a činnosti knihoven, která umožňuje zjišťování nejlepších výsledků a jejich uplatnění ve vlastní činnosti knihovny. Kromě toho je také důležitou součástí hodnocení knihoven v soutěži Městská knihovna roku⁴⁰.

V roce 2022 byla pomoc se statistickým výkazem poskytnuta **5 710 knihovnám + v některých krajích i pobočkám** a jejich zřizovatelům. Zpracováno bylo celkem **5 782** statistických výkazů (tabulka č. 23).

39 Dostupné z: <https://www.benchmarkingknihoven.cz/>

40 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/oceni/mestska-knihovna-roku>

Sběr statistických údajů r. 2022

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet zpracovaných statistických výkazů	Počet zpracovaných statistických výkazů / 1 metodik
Praha	40	40	16
Středočeský	804	761	34
Jihočeský	597	669	54
Plzeňský	486	579	41
Karlovarský	113	115	15
Ústecký	286	290	21
Liberecký	211	219	19
Královéhradecký	354	371	22
Pardubický	424	424	52
Vysočina	576	576	34
Jihomoravský	668	674	29
Olomoucký	460	446	22
Zlínský	389	317	18
Moravskoslezský	302	301	12
Celkem	5 710	5 782	28

tab. 23

Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Jedním ze základních předpokladů, aby knihovna dobře plnila svou funkci (úroveň služeb), je kvalifikovaný knihovník. Pracovníci knihoven musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele. Uvedené faktory kladou značný důraz na organizaci i náplň nejen formálního, ale i celoživotního vzdělávání pracovníků. Odborně zdatní a kompetentní zaměstnanci jsou předpokladem pro to, aby se knihovnám dařilo posilovat jejich pověst jako důvěryhodných a otevřených institucí určených všem občanům jednotlivých obcí.

Součástí kvalitní metodické práce je setkávání knihovníků na seminářích, poradách a dalších akcích. S tím souvisí celoživotní vzdělávání. **Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky**⁴¹ v článku 12 stanoví: „*Dalšímu odbornému vzdělávání je roč-*

ně na 1 pracovníka věnováno minimálně 48 pracovních hodin. Pracovníci působící v knihovnách s pracovním úvazkem nižším než 15 hodin týdně absolvují další odborné vzdělávání v rozsahu nejméně 8 pracovních hodin.“

Vzdělávání poskytují krajské a pověřené knihovny formou seminářů, workshopů, přednášek, školení, porad apod. Krajské a některé větší městské knihovny jsou vybaveny vzdělávacími centry, kde jsou schopny organizovat celou řadu akcí pro obsluhované knihovny svého kraje. V menší míře pořádají vzdělávací akce také pověřené knihovny. Nabídka vzdělávání krajských a pověřených knihoven by měla reflektovat Standard VKIS a platnou koncepci rozvoje knihoven v ČR.

Vzdělávání pracovníků knihoven se uskutečňuje různými formami. Je patrný přechod od akcí typu face-to-face (osobní účast) k akcím hybridním a virtuálním. Jako pozitiva účastníci hodnotí „jednoduchost“ účasti, úsporu času i finančních prostředků a také možnost účastnit se akcí napříč celou ČR. Jistým negativním jevem je

nemožnost osobního kontaktu, přímé komunikace s lektorem a s kolegy, případně časový stres (rychlost akce, návaznost příspěvků).

Oblast vzdělávání se proměňuje, jednotlivé kraje na svých akcích vítají i účastníky z jiných krajů. Ti si vzdělávání vybírají z nabídky podle své potřeby, „atraktivnosti“ tématu i podle svých časových možností. Zde je nutné ocenit zapojení knihoven do e-konferencí⁴² (KNIHOVNA, REGION, VZDĚLÁVÁNÍ), kde jsou průběžně zveřejňovány aktuální informace stejně tak jako na webových stránkách SKIP – Knihovnické akce⁴³, kam pořádající knihovny vkládají údaje o celostátních i regionálních knihovnických akcích, případně na sociálních sítích pořádajících knihoven.

Z výsledků roku 2022 můžeme vysledovat, že se projevil nárůst ve všech ukazatelích. Vzrostly počty účastníků vzdělávání, zvýšily se počty vzdělávacích akcí a také se projevil nárůst vzdělávacích akcí věnovaných kulturním, komunitním a vzdělávacím aktivitám (tabulka č. 24).

41 Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2019_metodicky_pokyn_mk_vkis-11473.pdf

42 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/adresare-e-konference/diskusni-konference>

43 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/knihovnicke-akce>

Vzdělávání r. 2021, 2022

Rok	r. 2021	r. 2022	r. 2021/2022	r. 2021/2022 %
Počet obsl. knihoven	3 329	3 749	420	12 %
Počet všech vzdělávacích akcí	1 105	1 594	489	44 %
Počet vzdělávacích akcí v rámci RF	426	636	210	49 %
Počet akcí na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit	107	233	126	118 %
Počet všech účastníků	14 500	17 478	2 978	21 %
Počet účastníků vzd. akcí v rámci RF	5 889	8 470	2 581	44 %
Počet účastníků akcí na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit	1 274	3 113	1 839	144 %
Počet všech vyučovacích hodin	6 532	8 665	2 133	33 %
Počet vyučovacích hodin v rámci RF	1 523	1 889	366	24 %
Počet vyučovacích hodin na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit	362	656	294	81 %

tab. 24

V roce 2022 využilo služby vzdělávání pracovníků knihoven 64 % ze všech obsluhovaných knihoven, to je meziročně o 14 % více než v roce 2021 (tabulka č. 25).

Vzdělávání knihovníků – % obslužených knihoven r. 2021, 2022

kraj	% obslužených knihoven r.2021	% obslužených knihoven r.2022
Praha	80 %	83 %
Středočeský	94 %	76 %
Jihočeský	25 %	50 %
Plzeňský	53 %	62 %
Karlovarský	25 %	36 %
Ústecký	92 %	184 %
Liberecký	36 %	52 %
Královéhradecký	28 %	35 %
Pardubický	30 %	58 %
Vysočina	31 %	31 %
Jihomoravský	56 %	81 %
Olomoucký	41 %	35 %
Zlínský	147 %	76 %
Moravskoslezský	49 %	60 %
ø ČR	56 %	64 %

tab. 25

Výrazný nárůst obslužených knihoven vykázal Ústecký kraj. Ve výroční zprávě tuto skutečnost vysvětlují: „Počet vzdělávacích akcí pro knihovníky narůstá. Navýšil se v tomto směru také počet knihoven a účastníků vzdělávacích akcí, což může být částečně způsobeno i možností realizovat akce on-line formou. Vzhledem k tomu, že některé z těchto on-line akcí jsou neomezené počtem účastníků, je v rámci spolupráce knihoven umožněn přístup ke vzdělávání touto formou i knihovníkům z jiných krajů.“ Jiné knihovny, než z Ústeckého kraje se účastnily např. online akcí v rámci VISK 2: Projektový a procesní management, Canva-flow a Canva 20.0, Jak na dotazníky a další nástroje, Funkční (ne)gramotnost aneb Jak pracovat s informacemi, Nástroje pro online komunikaci, a v rámci vzdělávání s podporou Nadace OSF Didaktika lekcí a metodika vedení lekcí mediální gramotnosti a Mediální gramotnost.

Vzdělávací akce v krajích v rámci RF 2021–2022

kraj	Akce r. 2021	Akce r. 2022	Akce 2021/2022 %	Účastníci r. 2021	Účastníci r. 2022	Účastníci r. 2021/2022 %
Praha	35	33	-6 %	134	131	-2 %
Středočeský	31	30	-3 %	918	700	-24 %
Jihočeský	58	153	164 %	175	644	268 %
Plzeňský	39	49	26 %	480	670	40 %
Karlovarský	2	5	150 %	58	78	34 %
Ústecký	37	59	59 %	264	392	48 %
Liberecký	10	21	110 %	64	416	550 %
Královéhradecký	24	29	21 %	463	322	-30 %
Pardubický	16	26	63 %	246	558	127 %
Vysočina	25	52	108 %	334	712	113 %
Jihomoravský	67	88	31 %	932	2003	115 %
Olomoucký	22	29	32 %	434	378	-13 %
Zlínský	26	25	-4 %	759	836	10 %
Moravskoslezský	34	37	9 %	628	630	0 %
ø ČR	30	45	49 %	5 889	8 470	44 %

tab. 26

Počty účastníků vzdělávání v jednotlivých krajích vykazují velké rozdíly. Velmi vysoký nárůst zaznamenáváme v krajích Libereckém a Jihočeském., následují kraje Pardubický, Vysočina a Jihomoravský. Znatelný pokles naopak uvádějí kraj Středočeský a Královéhradecký (tabulka č. 26).

Ukazatelé vzdělávání v krajích v rámci RF r. 2022

Kraj	ø počet účastníků/1 akce	ø počet vyučovacích hodin/1 akce
Praha	4	4
Středočeský	23	4
Jihočeský	4	2
Plzeňský	14	3
Karlovarský	16	6
Ústecký	7	2
Liberecký	20	3
Královéhradecký	11	3
Pardubický	21	4
Vysočina	14	3
Jihomoravský	23	3
Olomoucký	13	3
Zlínský	33	3
Moravskoslezský	17	4
ø ČR	13	3

tab. 27

Z celkového počtu uspořádaných vzdělávacích akcí v krajských a pověřených knihovnách v roce 2022 bylo 40 % akcí realizováno v rámci RF, v roce 2021 to bylo 39 %. Krajské knihovny zaměřují své vzdělávací aktivity na široké spektrum typů a druhů knihoven, resp. knihovníků. Pověřené knihovny vzdělávají většinou knihovníky obecních knihoven a menších profesionalizovaných knihoven. Některé formy vzdělávání, jako například novinky v AKS zařazují krajské i pověřené knihovny spíše do programů porad jako krátký vzdělávací blok.

Podpora vzdělávání, kulturních a komunitních aktivit

Na konci roku 2019 byl schválen aktualizovaný Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky⁴⁴, ve kterém je definována nová služba „Metodická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit“. Cílem služby je podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí. Měla by zahrnovat metodickou i praktickou pomoc při přípravě akcí v rámci rozvoje společenského a kulturního života v obci, ukázky moderních vzdělávacích aktivit nebo prezentaci příkladů dobré praxe v pověřené knihovně.

Souběžně s Metodickým pokynem pro výkon RF byl aktualizován také *Standard pro dobrou knihovnu*⁴⁵, ve kterém kromě aktualizace stávajících standardů (provozní doba knihovny, počty počítačů a studijních míst, knihovní fond atd.) přibyl standard „Vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity knihoven“. Standard stanovuje doporučený počet akcí za rok podle velikosti (počtu obyvatel) obce, ve které knihovna působí. Vzdělávací, kulturní a další komunitní aktivity se stávají nedílnou součástí činnosti knihoven, rozvíjejí společenského a kulturního zázemí obyvatel obce a zároveň pomáhají posilovat postavení knihoven v místní komunitě. Existuje však mnoho knihoven, které

44 Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF (2019), dostupné z: <https://bit.ly/3dQzROO>

45 Metodický pokyn MK ČR k vymezení standardu VKIS (2019), dostupné z: <https://bit.ly/2UrobKE>

z různých důvodů tyto služby nenabízí. Proto byla souběžně ustanovena nová služba poskytovaná v rámci RF, jejímž cílem je nabídnout knihovnám pomoc při realizaci těchto aktivit.

Na jednání SDRUK Sekce pro RF bylo dohodnuto, že samotná služba bude rozdělena do dvou základních částí, a to na pomoc praktickou a metodickou. Praktickou pomocí se rozumí pomoc konkrétní knihovně při organizaci konkrétní akce. Například pomoc s propagací (příprava letáků (plakátů), upozornění na akci do okolních knihoven...), poskytnutí lektora, účast metodika při realizaci akce, aj. Metodickou pomocí se rozumí například náslechy knihovníků při akcích v krajských nebo pověřených knihovnách, doporučení vhodných způsobů práce s různými sociálními i věkovými skupinami (sdílení příkladů dobré praxe), praktické semináře, vzdělávání, metodické návštěvy, konzultace.

Vzdělávací akce na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit se v rámci jednotlivých krajů v porovnání s předchozím rokem zvýšily o 126, u některých knihoven se snížil počet účastníků. Karlovarský kraj nevykázal žádné akce, naopak největší počet akcí připravili v Jihomoravském kraji. Celkově za ČR ale vzrostl počet účastníků vzdělávacích akcí na 3 113, to je o 1 839 než v roce 2021 (tabulka č. 28).

Vzdělávací akce na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v krajích 2021, 2022

Kraj	Počet akcí r. 2021	Počet akcí r. 2022	Akce 2021/2022	Počet účastníků r. 2021	Počet účastníků r. 2022	Počet účastníků 2021/2022
Praha	10	13	3	61	86	25
Středočeský	1	2	1	37	46	9
Jihočeský	5	38	33	68	291	223
Plzeňský	9	14	5	112	107	-5
Karlovarský	0	0	0	0	0	0
Ústecký	10	32	22	92	332	240
Liberecký	5	6	1	8	69	61
Královéhradecký	8	20	12	84	212	128
Pardubický	8	14	6	101	280	179
Vysočina	11	12	1	146	36	-110
Jihomoravský	26	58	32	318	1 235	917
Olomoucký	5	8	3	98	95	-3
Zlínský	0	5	5	0	90	90
Moravskoslezský	9	11	2	149	234	85
Celkem	107	233	126	1 274	3 113	1 839

tab. 28

Vyučovací hodiny v rámci podpory vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v celostátním srovnání let 2021/2022 **vzrostly o 294,5 hod.** (tabulka č. 29).

Vzdělávací akce na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v krajích 2021, 2022 – počet vyučovacích hodin

Kraj	Počet vyučovacích hodin r. 2021	Počet vyučovacích hodin r. 2022	Vyučovací hodiny 2021/2022
Praha	30	47	17
Středočeský	2	5,5	3,5
Jihočeský	33	111	78
Plzeňský	20	34	14
Karlovarský	0	0	0
Ústecký	26	82	56
Liberecký	12	20	8
Královéhradecký	18	65	47
Pardubický	38	36	-2
Vysočina	50	15	-35
Jihomoravský	83,5	147	63,5
Olomoucký	22	29,5	7,5
Zlínský	0	18	18
Moravskoslezský	27	46	19
Celkem	361,5	656	294,5

tab. 29

Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit r. 2022

Kraj	Počet obsl. knihoven	Počet akcí
Praha	9	16
Středočeský	5	14
Jihočeský	18	31
Plzeňský	10	20
Karlovarský	0	0
Ústecký	27	48
Liberecký	5	5
Královéhradecký	12	18
Pardubický	1	1
Vysočina	33	13
Jihomoravský	124	170
Olomoucký	20	22
Zlínský	17	47
Moravskoslezský	48	83
Celkem	329	488

tab. 30

První dva roky poskytování této služby (2020–2021) byly velmi poznamenány pandemií koronaviru a následnými hygienickými opatřeními. V roce 2022 proběhla praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit **při 488 akcích**, touto službou bylo obslouženo **329 knihoven**, (tabulka č. 30). Praktickou pomoc knihovnám nejčastěji poskytovaly knihovny Jihomoravského kraje (124 obslužených knihoven), Moravskoslezského kraje (48 obslužených knihoven) a Ústeckého kraje (27 obslužených knihoven). V roce 2021 to bylo 257 knihoven a 323 aktivit.

Vzdělávání metodiků pověřených knihoven

Metodici PK mají možnost vzdělávat se v rámci akcí připravovaných pro knihovníky obecně, ale také na dvoudenním workshopu zaměřeném speciálně na práci metodiků v knihovnách pověřených výkonem regionálních funkcí, který od roku 2014⁴⁶ (kromě roku 2020, kdy vládní opatření spojená s nemocí covid-19 neumožnila seminář uskutečnit) organizuje SKIP Sekce veřejných knihoven ve spolupráci s Knihovnickým institutem Národní knihovny a metodiky krajských knihoven. V roce 2022 se workshop konal v Knihovně Kutná Hora⁴⁷. Stěžejním tématem bylo „Metodik prakticky“. Program nabídl metodikům PK například tyto příspěvky: Metodická činnost v oblasti meziknihovních služeb, praktický workshop „Umíte požádat o dotaci?“, Jak má a může vypadat výroční zpráva obecní knihovny. O seminář je tradičně velký zájem. Program vždy reflektuje aktuální potřeby metodiků a umožňuje i neformální setkání a výměnu zkušeností.

46 Místa konání jednotlivých ročníků: rok 2014 – Knihovna Karla Dvořáčka Vyškov, rok 2015 – Městská knihovna Děčín, rok 2016 – Městská knihovna Kutná Hora, rok 2017 – Knihovna města Olomouce, rok 2018 – Krajská vědecká knihovna v Liberci, rok 2019 – Knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, rok 2021 – Městská knihovna Písek, rok 2022 – Knihovna Kutná Hora.

47 IX. Workshop pro metodiky, dostupné z: <https://workshop-metodici-knihoven.webnode.cz/>

Porady

Standard pro výkon RF doporučuje realizaci porad pro pověřené knihovny (2x ročně), pro knihovníky profesionálních obsluhovaných knihoven (1x ročně) a pro neprofesionální knihovny také 1x ročně (případně formou semináře). Častá praxe v knihovnách je uskutečnění porad se vzdělávacím obsahem (přednáškou, seminářem, exkurzí apod.). Porady jsou prostředkem koordinace, informování a vzájemné výměny názorů a poznatků (příkladů dobré praxe).

V roce 2022 bylo realizováno 319 porad, to je meziročně nárůst o 44 (rok 2021 byl ještě významně ovlivněn pandemií covidu-19). Možnost organizovat porady i ve virtuálním prostoru si osvojily nejen knihovny krajské a pověřené, ale také část knihoven obsluhovaných. Tím se výrazně zjednodušila a zrychlila komunikace. Takto organizované porady jsou nástrojem pro eliminování problému s účastí malých profesionálních knihoven, kde není zastupitelnost.

Počet účastníků na poradách se navýšil o 462. **Celkem se porad účastnilo 3 823 knihovníků.** Průměrný počet účastníků na jednu poradou zůstává v posledních letech neměnný, a to 12 osob (tabulka č. 31).

Porady r. 2021, 2022

Rok	r. 2021	r. 2022	r. 2021/2022
Počet obsl. knihoven	1 436	2 108	672
Počet porad	275	319	44
Počet účastníků	3 361	3 823	462
Ø počet účastníků/1 porada	12	12	0

tab. 31

Počty realizovaných porad v jednotlivých krajích se liší, odvíjejí se od počtu obsluhovaných knihoven (tabulka č. 31). Porady probíhají v krajských i pověřených knihovnách, pro bližší seznamování se s regionem v různých knihovnách. Výhodou takových setkání někdy bývá i přítomnost zřizovatele/ provozovatele na poradě.

Porady v krajích r. 2022

Kraj	Počet obsl. knihoven	Počet porad	Počet účastníků celkem (v kraji)	Ø počet účastníků/1 porada
Praha	30	3	63	21
Středočeský	204	17	288	17
Jihočeský	100	27	272	10
Plzeňský	302	29	354	12
Karlovarský	32	7	65	9
Ústecký	64	13	117	9
Liberecký	49	10	109	11
Královéhradecký	169	34	357	11
Pardubický	208	28	278	10
Vysočina	129	18	232	13
Jihomoravský	357	56	715	13
Olomoucký	199	32	339	11
Zlínský	71	19	250	13
Moravskoslezský	194	26	384	15
Celkem	2 108	319	3 823	12

tab. 32

Obecně mají pověřené knihovny obtíže s účastí na poradách u knihovníků obecních (neprofesionálních) knihoven. Jedním z důvodů je pravděpodobně čas konání porady v dopoledních hodinách, kdy se pracovníci malých knihoven nemohou uvolnit ze zaměstnání.

Tvorba výměnných knihovních fondů (VF), jejich distribuce a cirkulace, správa, revize a aktualizace

Poskytování výměnných souborů je velmi žádaná služba v rámci RF. Výměnné soubory tvoří podpůrnou část základních fondů obsluhovaných knihoven. Budují je krajské a pověřené knihovny. Finančně jsou zajišťovány především z krajských dotací na výkon RF. Dalším podstatným finančním zdrojem jsou, ve většině krajů, příspěvky samotných obcí (tabulka č. 8 v kapitole 3.1 Finanční náklady na výměnný fond). Vlastnictví nakoupených dokumentů je smluvně ošetřeno. Přispívají i pověřené a krajské knihovny ze svých rozpočtů a využívají se i jiné zdroje.

Budování výměnného fondu (VF)

Budování VF je stěžejní služba, která je nejen velmi využívaná, ale také ekonomicky velmi výhodná. Tím, že VF cirkuluje po knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní. Vývoj finančního zajištění pro budování VF je popsán v kapitole 3.1 Finanční náklady na výměnný fond, (tabulky č. 8–11).

Budování VF je nezbytným prostředkem ke zkvalitňování dostupnosti dokumentů a informací v nich obsažených a ke stírání rozdílů v kvalitě služeb knihoven ve městech a v malých obcích. Výměnné soubory využívají nejen knihovny, které nemají dostatek finančních prostředků na doplňování svých vlastních fondů, ale také knihovny, které nové dokumenty pravidelně kupují, ale není pro ně hospodárné, doplňovat je v takové šíři, jakou zajišťují cirkulující soubory z VF.

Tvorba VF je realizována pověřenými knihovnami, v některých krajích knihovnami krajskými (krajské knihovny s městskou funkcí). Jde o knihovny v Jihočeském, Karlovarském, Pardubickém, Zlínském kraji a v Kraji Vysočina, ale také v SVK Kladno). Finanční zajištění nákupu VF je kromě dotačních zdrojů krajů také z příspěvku obcí.

Krajské i pověřené knihovny dbají o kvalitu VF i o uspokojení zájmu knihoven o novinky v cirkulačních souborech. Stále častěji se soustřeďují nejen na knihy, ale také na další druhy dokumentů, o které je velký zájem (časopisy, CD, audioknihy, společenské hry). VF je nedílnou součástí poskytovaných služeb v rámci RF. Díky jeho nepřetržitému doplňování, mohou obsluhované knihovny nabídnout svým čtenářům široké spektrum aktuálních dokumentů, bez ohledu na výši finančních prostředků na budování vlastního fondu.

Budování výměnného fondu r. 2021, 2022

Rok	r. 2021	r. 2022
Z krajské dotace na RF	140 575	142 507
Z prostředků obcí	22 272	20 181
Z jiných zdrojů	2 741	3 604
Roční přírůstek VF	173 641	172 826
Stav VF k 31.12.	3 818 057	3 854 150

tab. 33

V roce 2022 dosáhl stav výměnného fondu hodnoty 3 854 150 knihovních jednotek. **Roční přírůstek činil 172 826 dokumentů.** Největší podpora z prostředků obcí byla v kraji Královéhradeckém, Pardubickém, Moravskoslezském, Ústeckém a Karlovarském (tabulka č. 33).

Stav VF v krajích k 31. 12. 2022, přírůstek (v knih. jednotkách) podle původu finančních prostředků

Kraj	Stav VF	Roční přírůstek VF	Z krajské dotace	Z prostředků obcí	Z jiných zdrojů
Praha	14 548	772	772	0	0
Středočeský	309 150	12 760	11 790	0	970
Jihočeský	337 008	15 881	15 697	164	20
Plzeňský	357 536	11 567	9 299	1 790	478
Karlovarský	168 154	7 068	5 019	2 049	0
Ústecký	245 651	11 335	6 121	2 274	689
Liberecký	111 406	4 252	4 083	0	169
Královéhradecký	361 715	12 923	7 444	5 320	159
Pardubický	533 947	18 684	14 490	3 616	578
Vysočina	345 262	9 011	8 338	553	120
Jihomoravský	288 645	14 447	14 059	43	345
Olomoucký	224 309	11 912	10 866	915	12
Zlínský	168 233	7 939	3 775	0	0
Moravskoslezský	388 586	34 275	30 754	3 457	64
Celkem	3 854 150	172 826	142 507	20 181	3 604

tab. 34

Počty obcí zapojených do podpory nákupu VF jsou rozdílné. Jejich zapojení ukazuje tabulka č. 34.

Počet obcí, které přispívají na nákup VF
r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	0	0
Středočeský	99	97
Jihočeský	15	18
Plzeňský	33	36
Karlovarský	56	56
Ústecký	167	135
Liberecký	0	0
Královéhradecký	242	233
Pardubický	287	266
Vysočina	55	53
Jihomoravský	0	0
Olomoucký	9	9
Zlínský	0	0
Moravskoslezský	29	30
Celkem	992	933

tab. 35

Přírůstek VF (v knih. j.) v krajích z hlavního
finančního zdroje – krajské dotace r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022	r. 2021/2022
Praha	773	772	-1
Středočeský	16 189	12 760	-3 429
Jihočeský	11 820	15 881	4 061
Plzeňský	12 928	11 567	-1 361
Karlovarský	7 191	7 068	-123
Ústecký	12 000	11 335	-665
Liberecký	4 508	4 252	-256
Královéhradecký	15 706	12 923	-2 783
Pardubický	14 671	18 684	4 013
Vysočina	7 763	9 011	1 248
Jihomoravský	15 323	14 447	-876
Olomoucký	12 446	11 912	-534
Zlínský	8 462	7 939	-523
Moravskoslezský	33 861	34 275	414
Celkem	173 641	172 826	-815

tab. 36

Součástí péče o VF tvoří jejich aktualizace, revize i ochrana. Průběžně jsou vyřazovány dokumenty opotřebované, poškozené, neaktuální, nadbytečné duplikáty nebo multiplikáty. V této oblasti knihovny využívají **Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky⁴⁸**, který byl vydán v roce 2017 pod č. j. 53667/2017. Více v kapitole 5.6.3 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů (KF)

48 Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/metodiky-a-koncepce/-cs-345>

Cirkulace výměnného fondu

Doporučovaná periodicita výměny cirkulačních fondů je stanovena 2x ročně, kdy by do obsluhované knihovny mělo být dodáno minimálně 60 svazků (roční minimum 120 svazků/1 obsluhovaná knihovna). Využívanost této služby ukazuje tabulka č. 37.

Cirkulační soubory r. 2021, 2022

	r. 2021	r. 2022
% obslužených knihoven	84 %	87 %
Počet obslužených knihoven	4 972	5 098
Počet souborů	18 084	19 417
Počet k. j. v souborech	1 083 110	1 178 756
Počet souborů/1 knihovna	4	4
počet k. j./1 soubor	60	61

tab. 37

Ve spolupráci s pověřenými knihovnami mají v mnoha místech obsluhované knihovny možnost ovlivnit skladbu knih v cirkulačních souborech, ať už vlastními návrhy nebo požadavky, nebo výběrem knih do souborů. Prostřednictvím webového rozhraní nebo osobní návštěvou v pověřené knihovně si mohou rezervovat knihy žádané v jejich knihovně. Pověřené knihovny působící v příhraničních oblastech nakupují do VF i cizojazyčnou literaturu (např. region Karviná).

Velkému zájmu uživatelů v malých knihovnách se těší i zvukové knihy, periodika s dlouhodobější aktualitou, ALBI knihy a tužky, tematické kufříky pro děti, edukační knihy a společenské hry. Tato pestrost ve skladbě cirkulačních souborů výrazným způsobem napomáhá ke zkvalitnění služeb zejména obecních (neprofesionálních) knihoven.

Cirkulační soubory v roce 2022 využilo 87 % všech obsluhovaných knihoven (tabulka č. 38).

Cirkulační soubory – % obslužených knihoven v krajích r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	73 %	73 %
Středočeský	80 %	81 %
Jihočeský	86 %	93 %
Plzeňský	93 %	94 %
Karlovarský	71 %	71 %
Ústecký	88 %	87 %
Liberecký	83 %	82 %
Královéhradecký	80 %	82 %
Pardubický	88 %	89 %
Vysočina	80 %	81 %
Jihomoravský	81 %	87 %
Olomoucký	86 %	91 %
Zlínský	85 %	87 %
Moravskoslezský	92 %	96 %
Celkem	84 %	87 %

tab. 38

Cirkulační soubory podle krajů r. 2022

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet expedovaných souborů	Počet k. j. v souborech	ø počet k. j. / obsluž. knihovna	ø počet k. j. / soubor	ø počet souborů / obsluž. knihovna
Praha	29	66	6 943	239	105	2
Středočeský	642	2 090	117 593	183	56	3
Jihočeský	546	1 411	125 199	229	89	3
Plzeňský	458	1 299	88 470	193	68	3
Karlovarský	82	396	17 232	210	44	5
Ústecký	261	1 555	98 370	377	63	6
Liberecký	174	636	30 306	174	48	4
Královéhradecký	310	1 208	74 451	240	62	4
Pardubický	374	1 012	70 737	189	70	3
Vysočina	492	1 843	111 218	226	60	4
Jihomoravský	598	2 389	156 575	262	66	4
Olomoucký	429	2 115	113 282	264	54	5
Zlínský	335	1 053	70 562	211	67	3
Moravskoslezský	368	2 344	97 818	266	42	6
Celkem	5 098	19 417	1 178 756	231	61	4

tab. 39

V roce 2022 bylo touto službou obsluženo **5 098 knihoven**, které obdržely **19 417 souborů knih** (celkem bylo rozvezeno do knihoven **1 178 756 knihovních jednotek**). Průměrné počty knih v souboru činily **61 svazků** (tabulka č. 39).

Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů (KF)

Povinnost pravidelného provádění revizí knihovních fondů je dána knihovním zákonem (zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb⁴⁹) a prováděcí vyhláškou č. 88/2002 Sb.⁵⁰ Periodicita revizí je stanovena podle velikosti knihovního fondu. V obsluhovaných knihovnách jde o pětiletý cyklus.

Pomocí při revizi a aktualizaci knihovních fondů v obsluhovaných knihovnách se rozumí pomoc při fyzické revizi, obsahové prověrce, dohledávkách, opravách (poškození nebo nové přebalení knih), aktualizaci knihovního katalogu a dalších evidencí, zpracování protokolů o výsledku revize. Služba je poskytována primárně neprofesionálním knihovnám a knihovnám s pracovním úvazkem nejvýše 1,0, případně dalším knihovnám, které o tuto službu požádají.

Pomoc při revizi knihovního fondu probíhá obvykle podle plánu, který sestavuje pověřená knihovna na základě komunikace se zřizovatelem/provozovatelem knihovny nebo s obsluhovanou knihovnou.

⁴⁹ Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-257>

⁵⁰ Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-88>

Aktualizace KF je časově i odborně náročná činnost, která by v knihovnách měla probíhat v pravidelných cyklech (doporučený cyklus jsou dva roky). Důkladná aktualizace probíhá obvykle před prováděním revizí KF.

Počty revizí a aktualizací v knihovnách v roce 2022

	r. 2022
Počet revidovaných knihoven	716
Počet revidovaných k. j.	2 660 901
Počet revid. k. j./1 knihovna	3 716
Počet aktualizovaných knihoven	375
Počet aktualizovaných k. j.	1 148 398
Počet aktualizovaných k. j./1 knihovna	3 062

tab. 40

Revize a aktualizace fondu nepatří ke každoročně prováděným činnostem ve všech knihovnách, proto i jednotlivé hodnoty v letech mohou vykazovat odlišné charakteristiky. V roce 2022 byla provedena **revize v 716 knihovnách**, revizí prošlo **2 660 901 knihovních jednotek**. **Aktualizace** fondů proběhla ve **375 knihovnách**, aktualizací prošlo **1 148 398 knihovních jednotek** a průměrně bylo aktualizována **3 062 k. j. v jedné obslužené knihovně** (tabulka č. 40).

Pomoc při revizi a aktualizaci v krajích v r. 2022

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet revidovaných knihoven	% revid. knihoven/ obslužené	Počet aktualizovaných knihoven	% aktual. knihoven/ obslužené
Praha	2	2	100 %	2	100 %
Středočeský	76	40	53 %	36	47 %
Jihočeský	101	62	61 %	39	39 %
Plzeňský	37	37	100 %	0	0 %
Karlovarský	49	19	39 %	30	61 %
Ústecký	44	35	80 %	9	20 %
Liberecký	36	29	81 %	7	19 %
Královéhradecký	60	44	73 %	16	27 %
Pardubický	77	54	70 %	23	30 %
Vysočina	73	65	89 %	8	11 %
Jihomoravský	159	130	82 %	29	18 %
Olomoucký	158	92	58 %	66	42 %
Zlínský	111	58	52 %	53	48 %
Moravskoslezský	108	62	57 %	46	43 %
Celkem	1 091	729	67 %	362	33 %

tab. 41

V roce 2022 využilo službu pomoci při revizi a aktualizaci KF 1 091 knihoven, to je 18 % ze všech obsluhovaných knihoven.

Počet zrevidovaných a aktualizovaných knihovních jednotek na jednu revidovanou nebo aktualizovanou knihovnu v jednotlivých krajích v roce 2022 vyjadřuje objem těchto činností (čím vyšší počet zkontrolovaných svazků, tím větší objem práce metodika), (tabulka č. 42–43). Obsluhované knihovny a jejich provozovatelé mají o službu trvalý zájem. Podle zvyšujícího se zájmu předpokládáme, že bude i nadále nepostradatelnou součástí RF. Ve stále větší míře jsou revize prováděny pomocí automatizovaných knihovních systémů, čímž se značně zkrátí časové nároky na tuto službu. Přitom jejím obsahem není pouhá pomoc zřizovatelům knihoven se správou majetku, ale pomoc při aktualizaci a průběžné péči o kvalitu KF, jeho obsahu a struktury.

Průměrný počet revidovaných knihovních jednotek / 1 revidovaná knihovna r. 2021, 2022

ø počet revíd. k. j./1 knihovna	r. 2021	r. 2022
Praha	14 496	5 749
Středočeský	2 394	2 586
Jihočeský	1 894	2 276
Plzeňský	4 099	1 777
Karlovarský	2 700	2 229
Ústecký	2 016	2 143
Liberecký	4 491	4 575
Královéhradecký	1 340	944
Pardubický	1 840	2 043
Vysočina	3 357	2 325
Jihomoravský	4 426	4 361
Olomoucký	3 042	3 326
Zlínský	3 423	2 672
Moravskoslezský	4 747	12 227
ø ČR	3 186	3 650

tab. 42

Průměrný počet aktualizovaných knihovních jednotek / 1 aktualizovaná knihovna r. 2022

ø počet aktualizovaných k. j./1 knihovna	r. 2022
Praha	2
Středočeský	1 589
Jihočeský	1 553
Plzeňský	0
Karlovarský	461
Ústecký	8 305
Liberecký	14 869
Královéhradecký	2 489
Pardubický	1 366
Vysočina	7 800
Jihomoravský	6 795
Olomoucký	2 351
Zlínský	3 070
Moravskoslezský	3 869
ø ČR	3 894

tab. 43

Nákup a zpracování knihovních fondů (KF) z prostředků provozovatele knihovny (obce), jejich distribuce

K zajištění kvalitní akvizice a zpracování vlastních knihovních fondů mohou knihovny využít služby pověřené nebo krajské knihovny (podle praxe v krajích a na základně smluv). Ty provedou odborný výběr knih a/nebo tyto knihy odborně zpracují. Při nákupu pro více knihoven mohou využít množstevních slev nebo slev, které mají smlouveny se svým distributorem. Společný nákup, který realizuje pověřená nebo krajská knihovna za finanční prostředky poskytnuté obcemi, má několik předností, kromě koordinace odborných činností a účelné dělby práce je to především hospodárnost, odbornost výběru a následné odborné zpracování. **Cílem této služby je, aby obsluhované knihovny měly vlastní, kvalitní a aktuální knihovní fond, který mohou obohacovat o knihy z výměnných cirkulačních souborů.** Obce tak vyjadřují svou odpovědnost za úroveň knihovnických a informačních služeb občanům a zájem o to, aby služby byly co nejkvalitnější.

Nákup knihovních fondů z prostředků obcí

Z porovnání let 2021 a 2022 vyplývá, že v roce 2022 bylo na nákup knihovního fondu vynaloženo o **1 070 495 Kč více než v předchozím roce**, a to i přesto, že tuto službu využilo o 27 knihoven méně (842 knihoven = 14 % ze všech obsluhovaných knihoven). Celkově bylo z prostředků obcí v roce 2022 nakoupeno do vlastních fondů knihoven prostřednictvím krajských a pověřených knihoven 65 106 knihovních jednotek, to je o 2 819 méně než v roce předchozí, přitom vynaložené finanční prostředky byly o více než milion korun vyšší (tabulka č.44). To ukazuje ekonomickou situaci v ČR, vysoká míra inflace zdražuje všechno zboží na trhu.

Nákup KF z prostředků obcí do vlastních KF r. 2021, 2022

Nákup KF z prostředků obcí	r. 2021	r. 2022
Počet obslužených knihoven	869	842
Počet knihovních jednotek	67 925	65 106
Částka na nákup KF	13 263 238	14 333 733

tab. 44

Nákup vlastních KF z prostředků obcí v krajích r. 2022

Kraj	Počet obsluž. knihoven	Počet koupených k. j.	ø počet koupených k. j./1 obsluž. knihovna	Počet obsluhovaných knihoven	% obsluž. knihoven z počtu obsluhov.	Finanční prostředky na nákup KF z prostředků obcí (v Kč)
Praha	0	0	0	40	0 %	0
Středočeský	0	0	0	797	0 %	0
Jihočeský	53	1 256	24	587	9 %	482 410
Plzeňský	5	41	8	486	1 %	173 018
Karlovarský	39	1 077	28	116	34 %	276 396
Ústecký	51	5 122	100	301	17 %	1 136 103
Liberecký	119	8 786	74	211	56 %	2 198 128
Královéhradecký	0	0	0	380	0 %	0
Pardubický	0	0	0	421	0 %	0
Vysočina	13	476	37	605	2 %	0
Jihomoravský	183	10 596	58	685	27 %	1 974 683
Olomoucký	150	6 364	42	473	32 %	1 254 957
Zlínský	116	9 399	81	383	30 %	1 646 257
Moravskoslezský	113	21 989	195	383	30 %	5 191 782
Celkem	842	65 106	77	5 868	14 %	14 333 733

tab. 45

Službu „nákup knihovních fondů z prostředků obce“ nevyužívají knihovny v krajích Středočeském, Královéhradeckém, Pardubickém a v Praze. Nejvíce je tato služba rozšířena v kraji Moravskoslezském, Libereckém, Jihomoravském a Zlínském, tabulka č. 45).

Počet knihoven v krajích, které nakupují stálý KF prostřednictvím KK a PK r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	0	0
Středočeský	0	0
Jihočeský	53	53
Plzeňský	2	5
Karlovarský	40	39
Ústecký	52	51
Liberecký	123	119
Královéhradecký	0	0
Pardubický	0	0
Vysočina	10	13
Jihomoravský	186	183
Olomoucký	182	150
Zlínský	111	116
Moravskoslezský	110	113
Celkem	869	842

tab. 46

Zpracování knihovních fondů z prostředků obcí

Služba zpracování knihovních fondů z prostředků obcí souvisí s nákupem KF z prostředků zřizovatele, ale může být a v mnoha případech je poskytována bez návaznosti na nákup knihovního fondu. Řada knihoven volí možnost samostatného nákupu, jen odborné zpracování zajišťuje pověřená knihovna. Regiony, které vykazují vysoký zájem knihoven (resp. obcí) o zpracování svých KF, mají dlouholetou tradici ve společně doplňovaných knihovních fondech. Pověřené a krajské knihovny často nakupují a zpracovávají KF nejen pro nejmenší obecní knihovny, ale i pro knihovny profesionální. V některých případech se způsob příspěvků obcí na nákup a zpracování vlastního KF vyvinul po transformaci okresních knihoven jako operativní řešení nové situace. Spokojenost obcí se službou přispěla k jejímu zachování.

I v této oblasti, stejně jako v nákupu KF do vlastních fondů knihoven, je v celostátním měřítku zaznamenána určitá rozkolísanost. Je tedy zřejmé, že nákup a následné zpracování velmi často závisí na tradici, momentálním stavu financí obce a zájmu o financování knihovny, kterou zřizují a provozují.

V roce 2022 krajské nebo pověřené knihovny zpracovaly pro 1 460 knihoven 128 083 knihovních jednotek (r. 2021 = 1 459/134 172 k. j.). Podrobnější informace z jednotlivých krajů ukazuje tabulka č. 47. O zpracování vlastního KF mělo vždy zájem více knihoven než o jeho společný nákup.

Počet obslužených knihoven a zpracovaných knihovních jednotek v krajích v roce 2022

Kraj	Počet obslužených knihoven	% obslužených knihoven z obsluhovaných	Počet zpracovaných k. j.	ø počet zprac. k. j./ 1 obslužená knihovna
Praha	0	0 %	0	0
Středočeský	49	6 %	2 489	51
Jihočeský	112	19 %	3 736	33
Plzeňský	9	2 %	1 132	126
Karlovarský	44	38 %	1 086	25
Ústecký	104	35 %	10 070	97
Liberecký	126	60 %	11 404	91
Královéhradecký	36	9 %	1 598	44
Pardubický	37	9 %	5 844	158
Vysočina	70	12 %	3 124	45
Jihomoravský	247	36 %	18 647	75
Olomoucký	236	50 %	13 443	57
Zlínský	252	66 %	25 660	102
Moravskoslezský	138	36 %	29 850	216
Celkem	1460	25 %	128 083	88

tab. 47

Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)

Zajištěním servisu automatizovaného knihovního systému (AKS) se rozumí zajištění servisních služeb pro obsluhované knihovny kraje v částech AKS, které jsou využívány k plnění RF (**katalogizace, revize KF a automatizované agendy cirkulačních výměnných souborů včetně provozu regionálního automatizovaného systému RAKS**), zaškolení pracovníků při práci s příslušnými moduly, metodická a praktická pomoc při zavádění RAKS, roční údržba, případně upgrade.

Rozsah poskytování této služby je v jednotlivých krajích různý a je závislý na dohodě a spolupráci s pověřenou knihovnou. Obsahem služby jsou zásahy související s aktualizací, instalací, drobnými úpravami a opravami AKS. Zásahy mohou provádět servisní pracovníci nebo správci sítí knihoven, jednodušší zásahy případně i metodičtí pracovníci.

Tyto činnosti může hradit pověřená nebo krajská knihovna z prostředků na regionální funkce (v souladu s pravidly a podmínkami kraje, na základě smluvního ujednání). Nezapočítávají se metodické aktivity, např. ukládání dat, export, zaškolování knihovníka, zálohování dat apod.; jsou součástí poradenské a konzultační služby.

Servis automatizovaných knihovních systémů (AKS) r. 2021, 2022

Počet	r. 2021	r. 2022
Knihovny, pro které PK zajišťují podporu AKS	2 520	2 545
Akce, zásahy	4 242	4 000

tab. 48

V posledních letech se ve velké míře zavádí AKS i do obecních (neprofesionálních) knihoven. AKS umožňují nejen elektronickou evidenci knihovních dokumentů, ale také vytvoření čtenářského konta nebo přístup veřejnosti do elektronického katalogu knihovny na internetu (OPAC). **AKS významně zlepšují dostupnost knihovny pro veřejnost i kvalitu jejích služeb.**

Obecní (neprofesionální) knihovny by měly být automatizovány prostřednictvím regionálních automatizovaných knihovních systémů (RAKS), které provozují pověřené knihovny⁵¹. V některých regionech tyto systémy nefungují a malé knihovny musí kupovat samostatný automatizovaný systém, což je mimořádně nákladné.

51 Doporučuje se využívat dotační program VISK3 pro automatizaci obsluhovaných knihoven. Viz <https://visk.nkp.cz/visk-3-informacni-centra-verejnych-knihoven-ickekn>.

Regionální AKS je ekonomické řešení, kdy funguje jeden systém pro celý region a je spravován pověřenou knihovnou. Pověřená knihovna jako jeho provozovatel a správce zaručuje kvalitu a rychlost vkládaných záznamů. AKS zjednodušují revize fondů či export záznamů při půjčování souborů z výměnných fondů (VF). Další problémy v této oblasti souvisejí s výskytem více dodavatelů AKS v jednom regionu. To může komplikovat poskytování servisu v rámci této služby a také zvyšovat náklady s ním spojenými.

Servisní služby jsou nejvíce poskytovány obcím (neprofesionálním) knihovnám a malým knihovnám s jedním profesionálním pracovníkem. Význam této služby stále roste. Některé kraje řeší servis i dodavatelskou cestou a financují ji z prostředků RF. Obce často nechtějí nebo nemohou financovat či realizovat nezbytnou údržbu a aktualizace, to pak negativně ovlivňuje nebo zcela znemožňuje technologie v knihovnách využívat. Některé méně náročné práce provádějí sami metodici přímo na místě.

Knihovny, které využívají službu AKS – % ze všech obsluhovaných r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	73 %	73 %
Středočeský	22 %	28 %
Jihočeský	41 %	43 %
Plzeňský	0 %	4 %
Karlovarský	71 %	71 %
Ústecký	38 %	29 %
Liberecký	38 %	45 %
Královéhradecký	30 %	26 %
Pardubický	59 %	59 %
Vysočina	68 %	69 %
Jihomoravský	65 %	66 %
Olomoucký	38 %	40 %
Zlínský	52 %	39 %
Moravskoslezský	49 %	54 %
Celkem	43 %	43 %

tab. 49

Počet knihoven, pro které pověřené knihovny (PK) zajišťují podporu AKS r. 2021, 2022

Kraj	r. 2021	r. 2022
Praha	29	29
Středočeský	178	220
Jihočeský	241	251
Plzeňský	2	19
Karlovarský	82	82
Ústecký	113	86
Liberecký	81	95
Královéhradecký	116	98
Pardubický	248	248
Vysočina	414	417
Jihomoravský	443	452
Olomoucký	178	190
Zlínský	199	151
Moravskoslezský	196	207
Celkem	2 520	2 545

tab. 50

Nejvyšší počty obsluhovaných knihoven, využívajících AKS, jsou v krajích Vysočina, Jihomoravském, Karlovarském, v Praze, v Pardubickém kraji a v kraji Zlínském. Naopak velmi nízké počty jsou v Plzeňském kraji, ve Středočeském kraji a v Královéhradeckém kraji.

Doporučené dokumenty pro další studium

Knihovnický institut ve spolupráci s Ministerstvem kultury a Moravskou zemskou knihovnou v Brně průběžně vydává další dokumenty a metodiky, které mohou sloužit k dalšímu studiu, k rozšíření metodické činnosti, případně k další inspiraci.

- **Jak řídit knihovnu** – Příručka pro začínající vedoucí/ředitele knihoven⁵²
- **Personalistika v knihovnách** – Příručka pro personální práci⁵³
- **20. výročí knihovního zákona** – Sborník vydaný k příležitosti 20. výročí vydání Knihovního zákona⁵⁴
- **Databáze novostaveb a rekonstrukcí knihoven v ČR**⁵⁵

Dalšími dokumenty vhodnými k pravidelnému studiu jsou celostátní odborná periodika:

- **Čtenář** – měsíčník pro knihovny⁵⁶
- **Duha** – informace o knihách a knihovnách⁵⁷

52 Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/rizeni/start>

53 Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/personalistika/start>

54 Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Record/kmol.1512241?sid=7260757>

55 Dostupné z: <http://mcvrk.mzk.cz/databaze-staveb>

56 Dostupné z: <https://svkkl.cz/ctenar>

57 Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/>

- **Regionální knihovnické časopisy** (např. Knihovnický zpravodaj Vysočina, Krok, U nás, Sova, SvětLIK, Okko a další).

Vydaná doporučení Ministerstva kultury:⁵⁸

- Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/ nebo provozované obcemi na území České republiky (2017)
- Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky (aktualizován 2019)
- Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky, (aktualizován 2019)
- Metodický pokyn pro postupy rekonstrukce knihoven (Metodika Ministerstva kultury č. 209 ze dne 24. 9. 2020)
- Služby knihoven knihovnám. Krajské programy regionálních funkcí na podporu knihoven, (aktualizován 2020)
- Standard pro dobrou knihovnu, 4. přepracované vydání, (2020)
- Standard pro postupy rekonstrukce knihoven, (2021)

58 Všechna doporučení dostupná z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuzeni/02_Normy-standardy-doporuzeni.htm#Doporu%C4%8Den%C3%AD-Ministerstva-kultury

Příklady dobré praxe z knihoven

Městská knihovna v Praze

- Velký úspěch zaznamenala Místní veřejná knihovna v Praze-Dolních Chabrech, která zvítězila v celostátní soutěži v kategorii základní knihovna a stala se tak **Knihovnou roku 2022**. Cena byla udělena zejména za „*nadstandardní šíří nabízených služeb a aktivit i v době covidové pandemie*“.
- V rámci kraje existuje také řada kooperačních projektů, které podporují spolupráci v regionu. Jedná se o projekty „**Regionální systém pro místní knihovny v Praze**“ a „**Metropolitní knihovna**“. Tyto projekty se zaměřují na zefektivnění správy knihovnických procesů v kraji, rozvoj informačních technologií a spolupráci knihoven s odlišnými knihovnickými systémy, které jsou zřizovány různými subjekty. Aktuálně je v přípravě zapojení dalších knihoven, čímž dojde k rozšíření a sjednocení sítě pražských veřejných knihoven.
- **Portál pražských knihoven**⁵⁹ se snaží být rozcestníkem pro knihovníky v pražském regionu, ale i mimo něj. Knihovníci jsou informováni o aktuálním dění v oboru a také v jednotlivých knihovnách (nejen v regionu). Kolegové zde mohou formou blogu také prezentovat novinky ze svých knihoven, uvádět příklady

⁵⁹ Dostupné z: <https://regionpraha.mlp.cz/>

dobré praxe a iniciovat diskuze o aktuálních tématech v oboru.

Středočeská vědecká knihovna v Kladně

- Celostátní odborný knihovnický časopis **Čtenář** byl včleněn do oddělení Krajského knihovnického centra. Jedná se o jediný celostátní knihovnický časopis s více než sedmdesátiletou tradicí, který podle Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021-2027 s výhledem do roku 2030 slouží ke vzdělávání pracovníků knihoven v ČR.

Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice⁶⁰

- Jihočeská vědecká knihovna vydala v tištěné i elektronické podobě **Přehled činnosti veřejných knihoven Jihočeského kraje v roce 2021**⁶¹, který obsahuje statistická data, porovnání činnosti a informace o zajímavých akcích knihoven.
- Ocenění aktivních jihočeských knihovníků za rok 2021 proběhlo v březnu 2022 v rámci valné hromady SKIP v Jihočeském muzeu.

⁶⁰ Výroční zpráva RF – https://www.cbvk.cz/soubory/regionfce/reg_fce/RFJK_2022.pdf

⁶¹ Dostupné z: https://www.cbvk.cz/soubory/regionfce/reg_fce/Prehled_cinnosti_2021.pdf

Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje⁶²

- Do soutěže Městská knihovna roku 2022 se zapojila **Městská knihovna Boženy Němcové v Domažlicích**, která se umístila na 3. místě.

Krajská knihovna Karlovy Vary

- Knihovna zpracovává **metodické materiály** pro profesionální i neprofesionální knihovny.

Knihovna Ústeckého kraje

- MěK Děčín má se všemi obecními a vybranými městskými úřady uzavřené dohody o sdružování finančních prostředků na nákup a zpracování výměnných fondů pro knihovny v okrese.
- Ocenění **Knihovnik Ústeckého kraje** je určeno knihovnicím a knihovníkům z veřejných knihoven v obcích Ústeckého kraje s maximálním počtem 5000 obyvatel a s pracovním úvazkem knihovníka/knihovníků do 1,0.

62 Dostupné z: <https://svkpk.cz/wp-content/uploads/2023/03/Rocni-zprava-RF-za-2022-web.pdf>

Krajská vědecká knihovna v Liberci⁶³

- Setkání knihovníků Libereckého kraje s odborným programem a předáváním ceny **Nejlepší knihovna Libereckého kraje roku** probíhá ve spolupráci Libereckého kraje s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci. Z každého okresu dostane ocenění jedna knihovna. Slavnostní předání probíhá na prosincovém Setkání knihovníků Libereckého kraje.
- Úzká spolupráce je navázána s **Regionálním výborem SKIP Libereckého kraje**, se kterým je pořádána (mimo jiné) i tradiční každoroční exkurze po různých knihovnách, důraz je přitom kladen na výměnu příkladů dobré praxe pro provoz i činnost knihoven.
- Ve spolupráci s Klubkem dětských knihoven Libereckého kraje je dvakrát ročně pořádána **Inspirativní dílna**, sloužící zejména k výměně zkušeností při práci s dětskými čtenáři.
- Podporována je i spolupráce s dalšími subjekty v místě působení knihovny, například možná spolupráce s MAS (Místní akční skupiny) i MAP (Místní akční plány).

63 Dostupné z: <https://www.kvkli.cz/getFile/id:61437>

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové⁶⁴

- V rámci rozborové činnosti bylo zpracováno vyhodnocení výkonů a vybavení knihoven regionu podle ustanovení standardu VKIS a analýza výkonů knihoven pomocí benchmarkingu.
- Poprvé byla vyhlášena soutěž **Knihovna roku Královéhradeckého kraje**.
- Metodická oddělení organizovala dvoutýdenní výjezdní stáž do polských knihoven v rámci programu Erasmus+. Byla tak navázána i neformální spolupráce s polskými knihovníky. Metodicky spolupracovaly s Univerzitou Hradec Králové na přípravě projektu zkoumajícího komunitní funkce knihoven.
- Pracovnice oddělení služeb knihovnám spolupracovaly s Královéhradeckým krajem na projektu dotačního programu určeného na modernizaci malých knihoven v obcích do 3000 obyvatel.
- Jako metodický a informační materiál je vydáván knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje **U nás**.⁶⁵ Zpravodaj zprostředkovává aktuální dění v oboru, přináší doporučení a příklady dobré praxe.

64 Dostupné z: <https://svkhk.cz/Pro-knihovny/Aktualni-zpravy/Clanky/Sluzby-knihoven-knihovnam-v-roce-2022.aspx>

65 Dostupné z: <https://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas.aspx>

Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě⁶⁶

- Na základě ročních statistických výkazů byl zpracován analytický materiál „**Kraj Vysočina – veřejné knihovny v roce 2021**“, který obsahuje rozbor činnosti knihoven v rámci okresů i kraje. Tento materiál byl rozeslán všem profesionálním knihovnám v Kraji Vysočina.⁶⁷
- Byla zajištěna aktualizace údajů o knihovnách v jednotlivých okresech do Centrálního adresáře knihoven ČR (CADR).

Moravská zemská knihovna v Brně⁶⁸

- V roce 2022 bylo po dvou letech znovuobnoveny vyhlášení dotačního titulu Jihomoravského kraje pro obce do 3000 obyvatel **Obecní knihovny**. Oddělení vzdělávání a krajské metodiky MZK iniciovalo začátkem února ve spolupráci s Oddělením rozvoje venkova a zemědělství Odboru regionálního rozvoje Jihomoravského kraje a ve spolupráci s Národní knihovnou ČR a Metodickým centrem

66 Dostupné z: <https://www.kkvysociny.cz/file.php?-nid=20481&oid=9788496>

67 Dostupné z: <https://www.kkvysociny.cz/file.php?-nid=20481&oid=9424290>

68 Dostupné z: <https://www.mzk.cz/pro-knihovny/region/vyrocní-zpravy-vysledky-cinnosti-knihoven-jmk/vyrocní-zprava-o-hodnoceni-vyko-13>

pro výstavbu a rekonstrukci knihoven (MC VRK) webinář pro potenciální žadatele, který se setkal s velkým ohlasem.

- V průběhu května a června 2022 byla Metodickým centrem pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při MZK zapůjčena putovní výstava mapující realizaci projektů podpořených z dotačního titulu Obecní knihovny v letech 2016-2019 Krajskému úřadu Jihomoravského kraje.
- V roce 2022 byl vyhlášen již 4. ročník krajské soutěže **Komunitní knihovna Jihomoravského kraje a TOP Komunitní knihovna Jihomoravského kraje**.
- Koncem roku 2022 vydala Moravská zemská knihovna publikaci **Veřejné knihovny Jihomoravského kraje v letech 2015–2021**.⁶⁹

69 Dostupné z: https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/souboryMZK/verejne_knihovny_v_jihomoravskem_kraji_2015-2021.pdf

Vědecká knihovna v Olomouci⁷⁰

- Krajská knihovna ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou otevřela dva běhy e-learningového knihovnického kurzu. Kurz v rozsahu 80 hodin obsahoval 15 modulů, z nichž každý byl zakončen testem nebo praktickým úkolem. Kurz je plně tutorovaný odborníky VKOL.
- Tři pověřené knihovny zorganizovaly pro své regiony **studijní zájezdy do knihoven**. Knihovna města Olomouce připravila exkurzi do Krajské knihovny Vysočiny. Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk uspořádala pro knihovny regionu Šumpersko zájezd do knihoven Bílovec, Ostrava a Hranice. Městská knihovna Prostějov se pak vypravila do knihovny v Oskavě, jejíž knihovnice paní Jančů se stala **Nejlepší venkovskou knihovnicí Olomouckého kraje roku 2021**.
- Porad ředitelů knihoven pověřených výkonem RF se účastní i zástupci Olomouckého kraje.
- Na slavnostním Setkání knihovníků Olomouckého kraje, které se uskutečnilo 25. října 2022 ve Vlastivědném muzeu v Olomouci, byly vyhlášeny výsledky šestého ročníku soutěže **Nejlepší venkovský knihovník Olomouckého kraje**. Soutěž vyhlašuje Vědecká knihovna v Olomouci společně s Olomouckým krajem.

70 Dostupné z: <https://www.vkol.cz/>

Krajská knihovna E. Bartoše ve Zlíně⁷¹

- V roce 2022 proběhlo již 16. setkání starostů obcí a knihovníků okresu Zlín.
- Knihovna pravidelně hodnotí plnění standardu VKIS.⁷²

Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě⁷³

- Knihovny regionu Čeladná a Ostravice se spolu s knihovnou ve Frýdlantu zapojily do přeshraničního polského projektu „**Beskydské legendy a pověsti – kulturní dědictví na obou stranách hranice**“. Jde o projekt z Fondu mikroprojektů, programu INTERREG V-A Česká republika – Polsko.
- Městská knihovna Český Těšín udržuje dlouhodobou spolupráci s krajskou knihovnou v Daruvaru v rámci programu **Sister Libraries**.⁷⁴

71 Dostupné z: https://www.kfbz.cz/sites/default/files/souboryredakce/zprava_rf_zlinsky_kraj_2022_vcetne_priloh_-_podepsano.pdf

72 Dostupné z: https://www.kfbz.cz/sites/default/files/souboryredakce/plneni_standardu_vkis_2022_zlinsky_kraj_.pdf

73 Dostupné z: <https://www.msvk.cz/service/export/stahnout-dokument?hash=1643907b4ca34f5.19705779>

74 Více informací zde: <http://www.daruvar-tesin.wz.cz/>

Celkové hodnocení

Výkon regionálních funkcí knihoven má za sebou více než dvacetiletou tradici. Je pozitivně přijímán zřizovateli/provozovateli knihoven. Setkávání ředitelů a metodiků knihoven se zástupci obcí je pozitivním prvkem v rozvoji regionálních funkcí. Na mnoha místech došlo ke zvýšení kvality knihovnických služeb i prostorového vybavení knihoven.

Díky nastaveným tokům financí i metodické pomoci se knihovny ve všech místech České republiky mohou dále rozvíjet, zvyšovat kvalitu nejen svých služeb, ale také odbornost jednotlivých pracovníků, a to i v těch nejmenších knihovnách. Knihovny již tradičně podporují dobré vztahy, komunikaci, rozvoj gramotnosti a prestiž četby.

Zárukou přímé spolupráce a pomoci jsou krajské i pověřené knihovny. Jim a jejich spolupracovníkům patří poděkování za jejich nelehkou práci. Díky jejich odbornému, osobnímu a lidskému přístupu se knihovny stávají nepostradatelnými organizacemi v místě svého působení.

Statistický výkaz o výkonu RF v rámci ČR

Věcné plnění výkonu RF

Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí	Rok 2022
Počet pověřených knihoven (včetně KK s funkcí PK)	95
Počet pracovníků zajišťujících regionální funkce	222,32
Počet obsluhovaných knihoven	5 868
Poradenská a konzultační činnost	
počet obslužených knihoven	5 792
počet poskytnutých konzultací	21 406
počet metodických návštěv	9 174
Statistika knihovnických činností - Kult(MK) 12 - 01	
počet obslužených knihoven	5 710
počet zpracovaných statistických výkazů	6 307
Vzdělávání knihovníků, semináře	
počet obslužených knihoven	3 749
počet všech vzdělávacích akcí	1 594
z toho: počet akcí v rámci výkonu RF	636

z toho: počet akcí realizovaných online	87
z toho: počet akcí na podporu vzdělávacích, kult. a komunitních aktivit	233
počet všech účastníků	17 478
z toho: počet účastníků akcí v rámci RF	8 470
z toho: počet účastníků online akcí	2 277
z toho: počet účastníků akcí na podporu vzděl., kult. a komunitních aktivit	3 113
počet všech vyučovacích hodin	8 665
z toho: počet vyučovacích hodin v rámci RF	1 889
z toho: počet vyuč. hodin na podporu vzdělávacích, kult. a komunitních aktivit	656
Porady	
počet obslužených knihoven	2 108
počet akcí	319
počet účastníků	3 823
Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit	
počet obslužených knihoven	329
počet akcí, zásahů	488
Pomoc při revizi a aktualizaci KF	
počet obslužených knihoven	1 091
z toho: počet revidovaných knihoven	729
počet revidovaných knihovnických jednotek	2 660 901
počet aktualizovaných knihovnických jednotek	1 148 398
Nákup KF z prostředků provozovatelů (obcí) do vlastních KF	

počet obslužených knihoven	842
počet nakoupených knihovnických jednotek	65 106
Zpracování KF z prostředků provozovatelů (obcí)vlastních KF	
počet obslužených knihoven	1 460
počet zpracovaných knihovnických jednotek	128 083
Výměnný fond (v knihovnických jednotkách)	
stav výměnného fondu k 31. 12. daného roku	3 854 150
roční přírůstek výměnného fondu	172 826
roční úbytek výměnného fondu	154 648
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků kraje na regionální funkce	142 507
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků obce	20 181
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků dalších zdrojů, příp. dary	3 604
Cirkulace VF	
počet obslužených knihoven	5 098
počet expedovaných souborů	19 417
počet svazků v souborech	1 178 756
Servis automatizovaného knihovnického systému (AKS)	
počet knihoven, pro které pověřená knihovna zajišťuje podporu AKS	2 545
počet akcí, zásahů	4 000
Doprava v rámci výkonu RF	
počet obslužených knihoven	5 049
počet ujetých km	289 474

Finanční plnění výkonu RF z dotace na výkon RF

Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí	Rok 2022
Počet PK (včetně KK s funkcí PK)	95
Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	39 077 217,27
z toho: nákup knihovního fondu	36 731 525,46
Spotřeba energie (číslo účtu 502)	1 879 955,04
Opravy a udržování (číslo účtu 511)	158 911,74
Cestovné (číslo účtu 512)	742 349,84
Ostatní služby (číslo účtu 518)	9 719 207,79
z toho: doprava	767 519,18
z toho: servis AKS	1 623 458,06
z toho: nákup licence na el. zdroje	102 744,14
z toho: nákup knihovnických služeb	4 381 667,19
Mzdové náklady (číslo účtu 521)	80 705 801,27
z toho: platy zaměstnanců	78 540 096,27
z toho: ostatní osobní náklady	1 637 091,00
Zákonné sociální pojištění (číslo účtu 524)	25 574 771,29
Sociální náklady (zákonné a jiné s.n.) (číslo účtu 527 a 528)	3 507 972,31
Jiné ostatní náklady (číslo účtu 549)	144 458,35
Ostatní provozní náklady (neuvedeny v ř. 64, 66–69, 74, 77–79)	1 022 310,85

Provozní náklady celkem (součet ř. 64, 66–69, 74, 77–80)	162 532 955,75
Investiční náklady	0,00
Náklady celkem (z krajské dotace) (součet ř. 81 a 82)	162 532 955,75
Přídělená dotace (krajská)	162 532 951,12
Vráceno	

Financování RF z jiných zdrojů (vlastní prostředky knihovny, obce, další zdroje a sponzorské dary)

Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	2 008 288,78
z toho: na nákup knihovního fondu*	1 490 950,21
Mzdové náklady (číslo účtu 521)	4 523 702,12
z toho: platy zaměstnanců	4 260 906,12
z toho: ostatní osobní náklady	218 852,00
Zákonné sociální a zdravotní pojištění (číslo účtu 524)	1 856 596,30
Ostatní provozní náklady (neuvedené v ř. 94, 96, 99)	717 559,87
Provozní náklady celkem (součet ř. 94, 96, 99, 100)	9 106 147,07
Investiční náklady	0,00
Náklady celkem (součet ř. 101 + 102)	9 106 147,07

Finanční prostředky obcí na fond knihoven a jeho zpracování**	16 592 773,00
na nákup (stálého) knihovního fondu pro knihovny (z prostředků obcí)	14 333 733,10
na zpracování (stálého) knihovního fondu pro knihovny (z prostředků obcí)	2 259 039,90
Další finanční podpora knihoven z krajského rozpočtu (mimo RF)	
Celkové částky, které knihovny získaly v daném roce	2 601 856,15
z krajských grantových programů určených nejen knihovnám	190 000,00
z krajských grantových programů určených výhradně knihovnám	2 411 856,15
Podíl obcí na nákupu výměnného fondu	
počet obcí přispívajících na nákup výměnného fondu	933
částka poskytnutá na výměnný fond (za přispívající obce celkem)	4 896 153,59

* Nevykazují se zde finance od obcí na nákup VF, ty se uvádí v řádce 117.

** Řádek 106 a 107 vyplňují jen ty PK a KK, v jejichž obvodu obce přispívají na nákup KF pro své knihovny (viz činnost v ř. 37 a ř. 40).

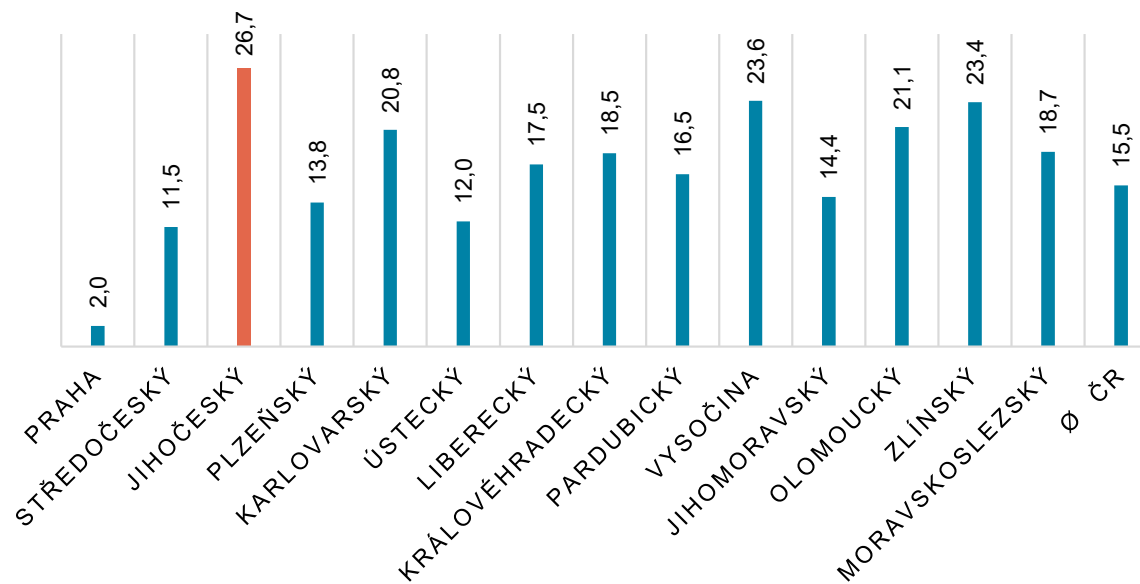
Grafy

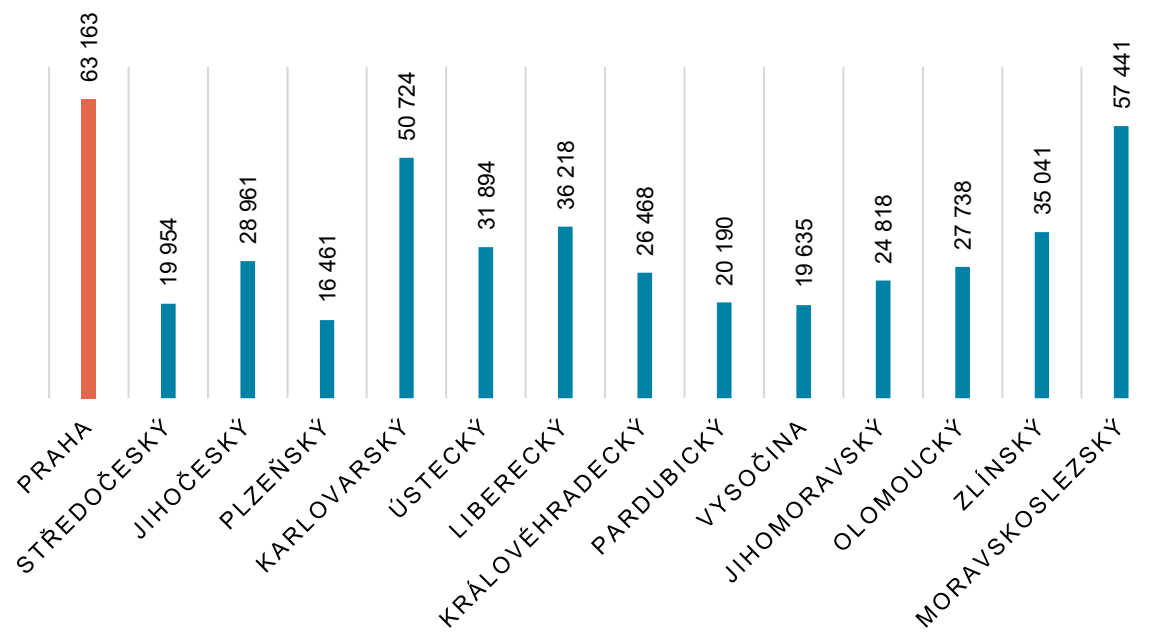
Financování regionálních funkcí

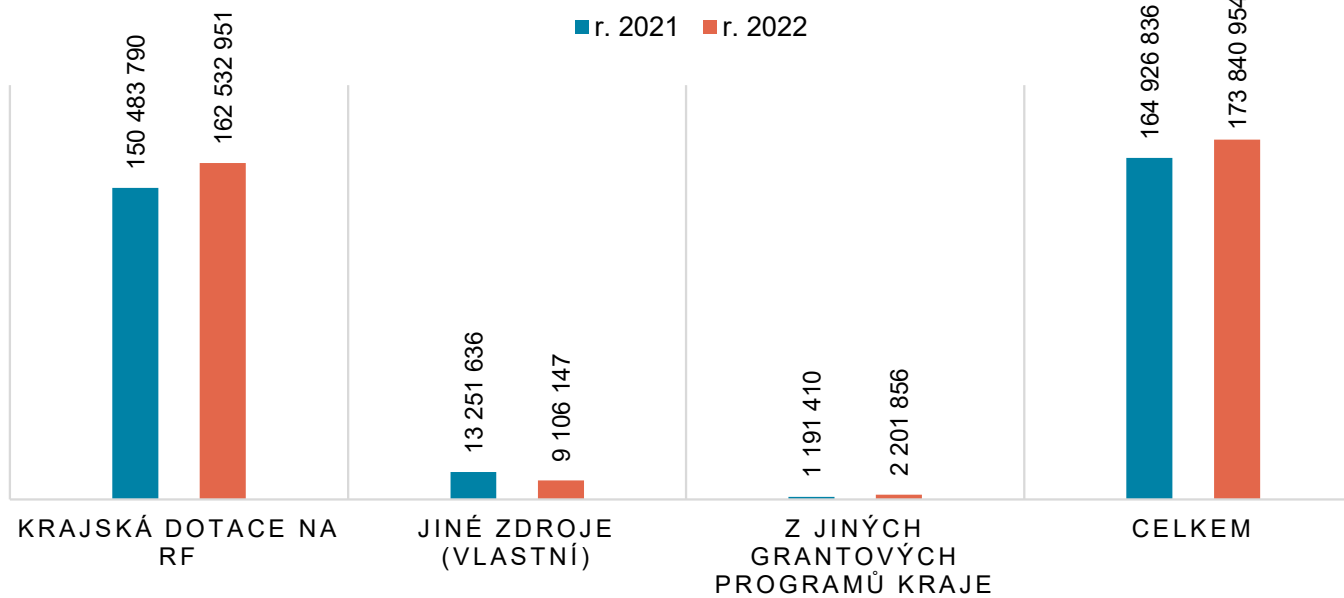
Vývoj financování RF z krajských dotací r. 2005–2022

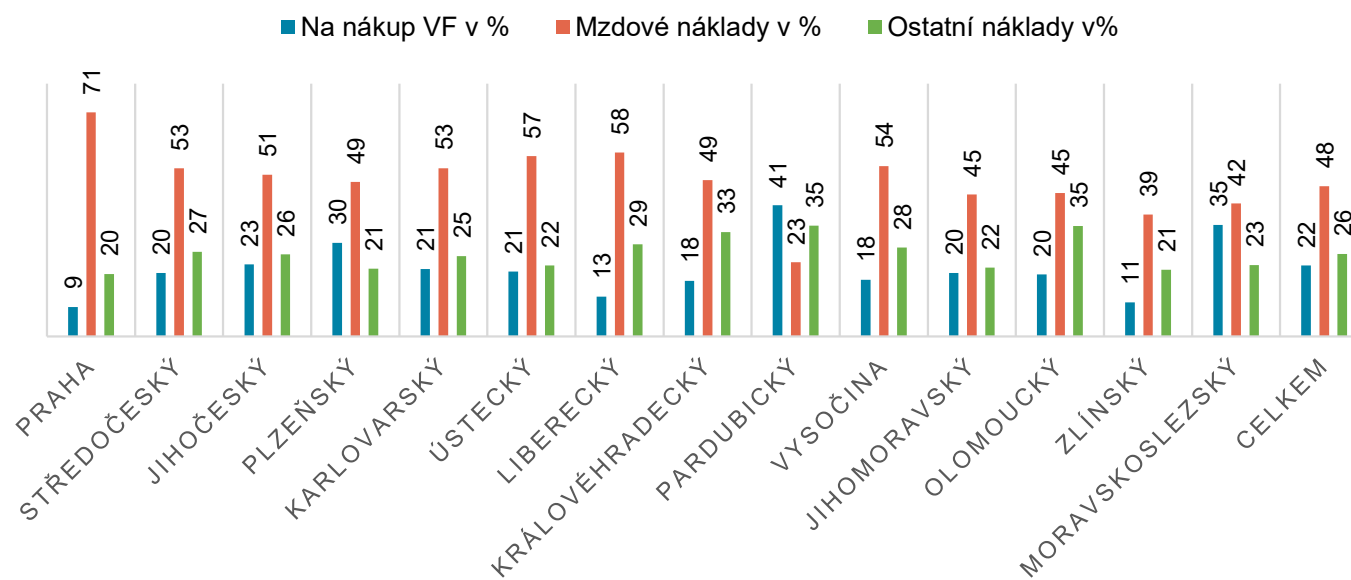
graf 1

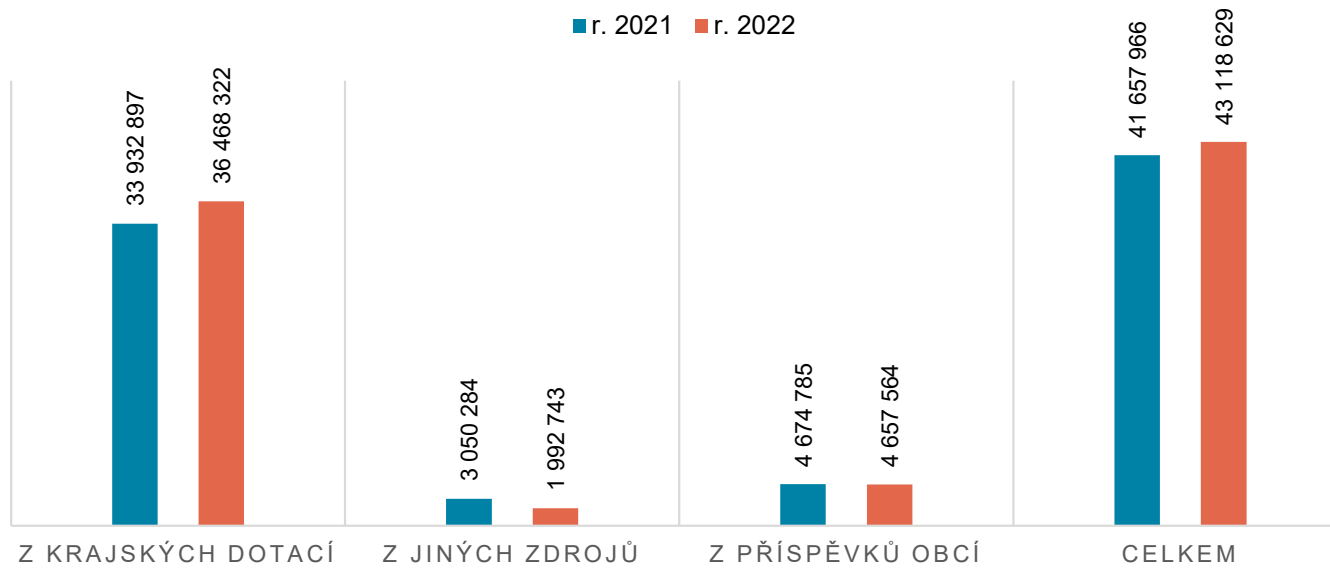

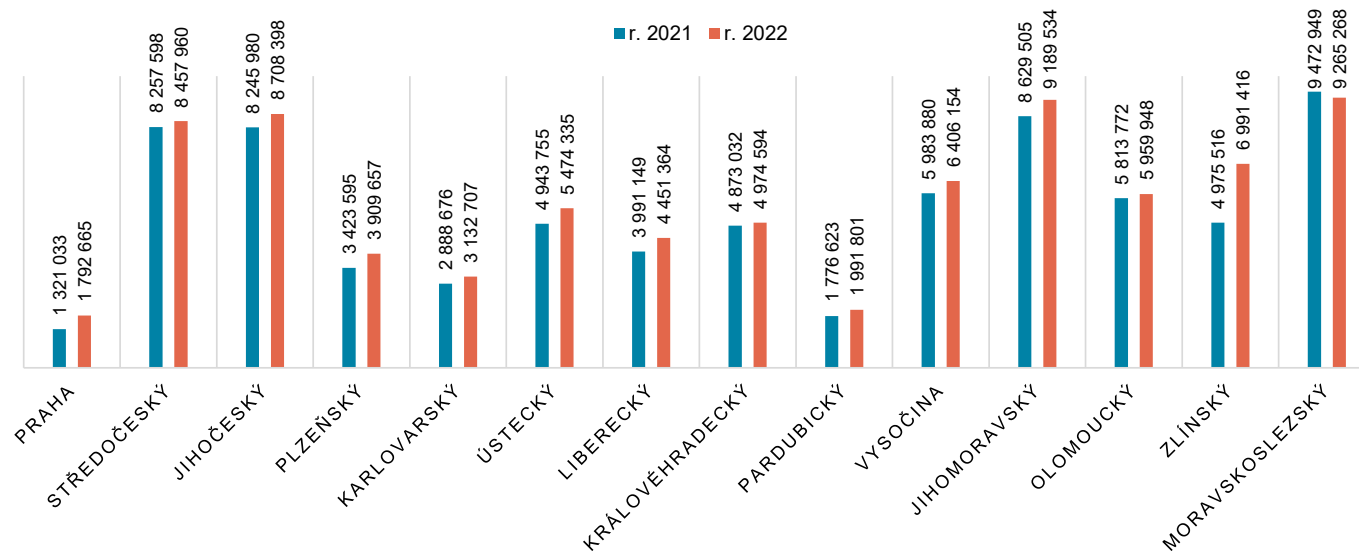

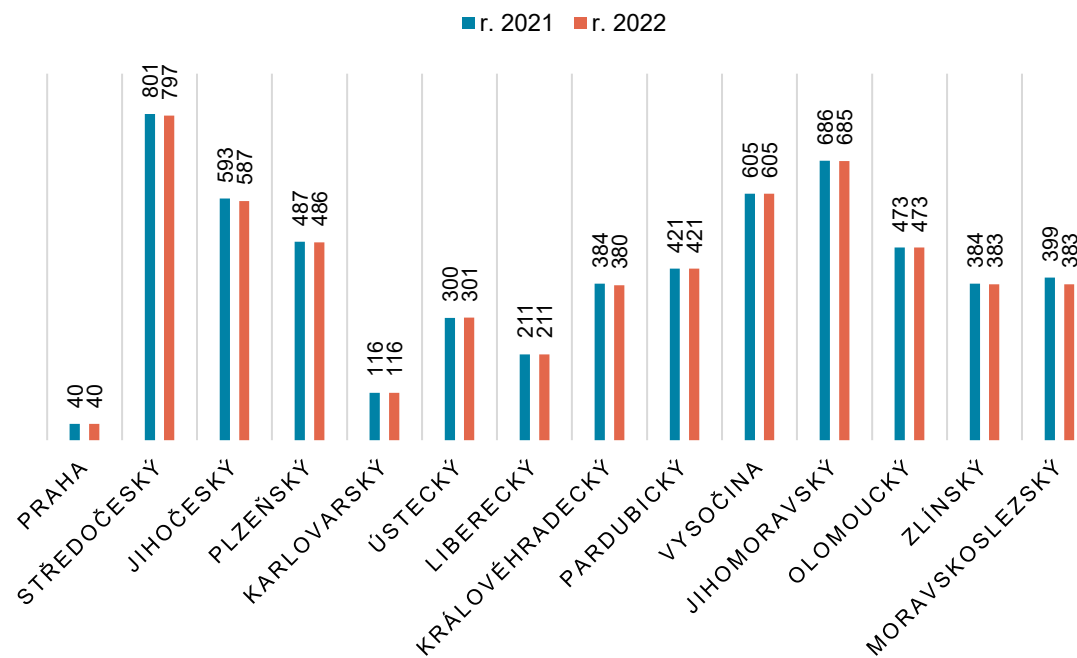

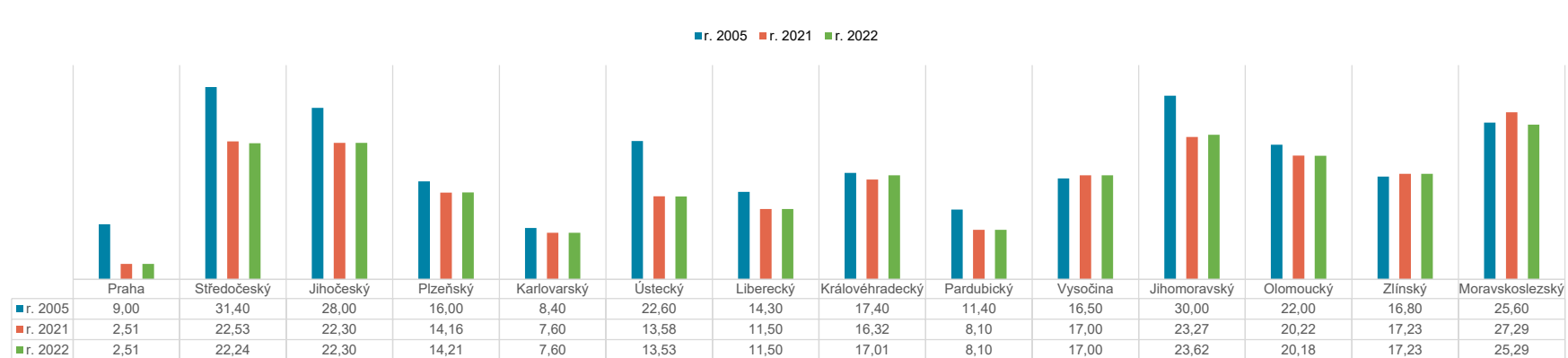

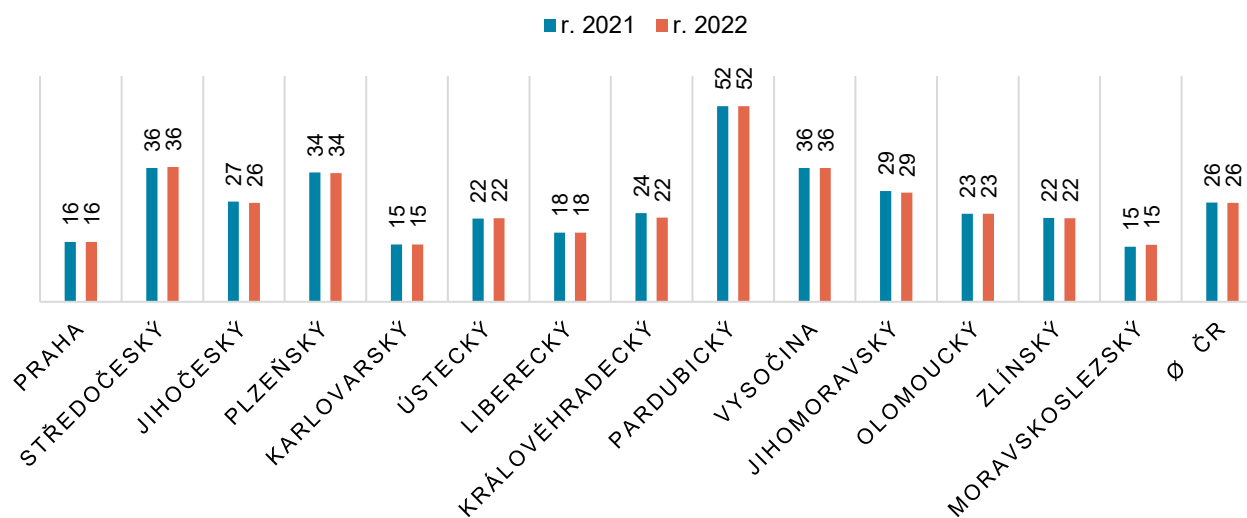
Podmínky fungování regionálních funkcí

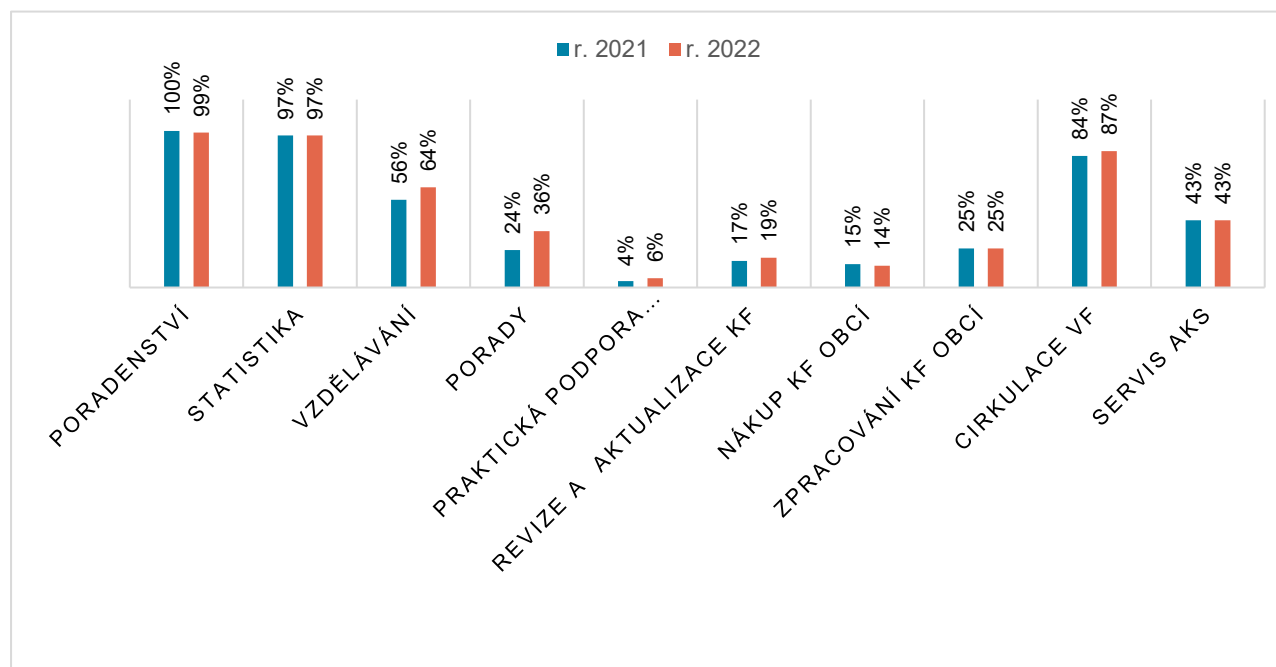
Obsluhované knihovny r. 2005, 2021/2022

graf 8

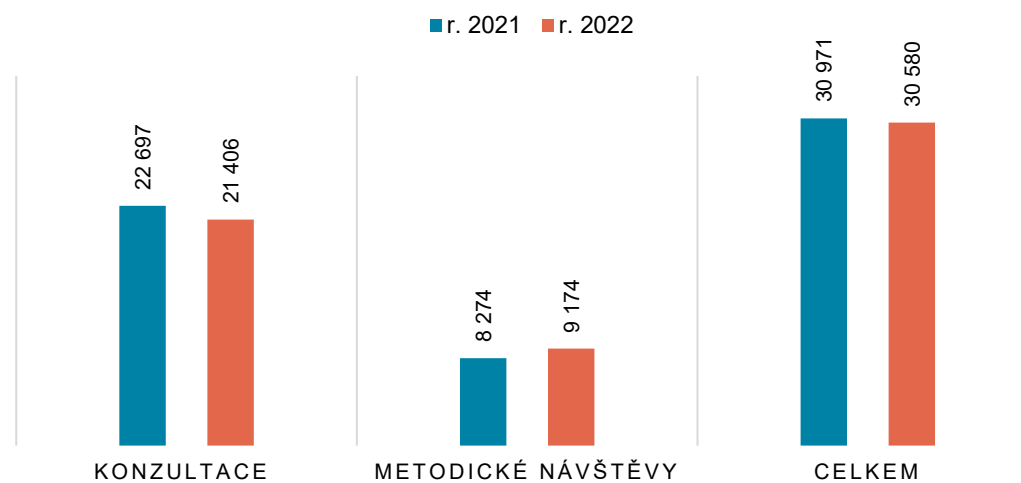

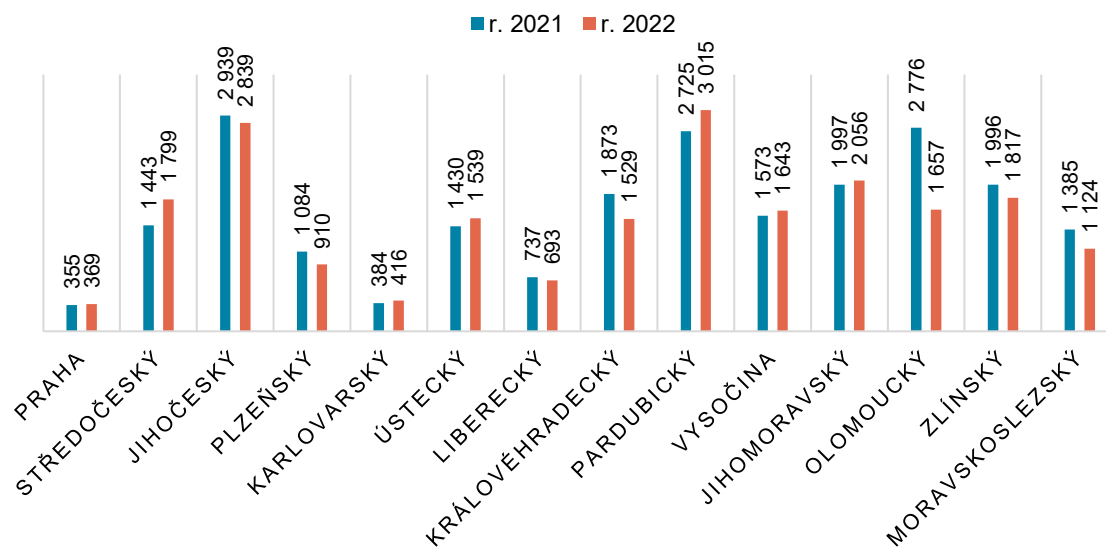

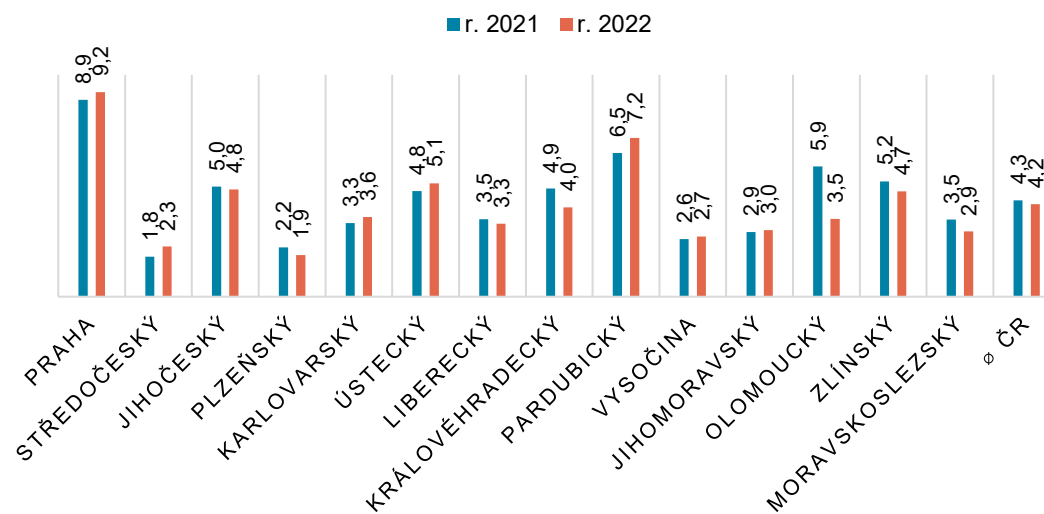
Poradenská a konzultační činnost

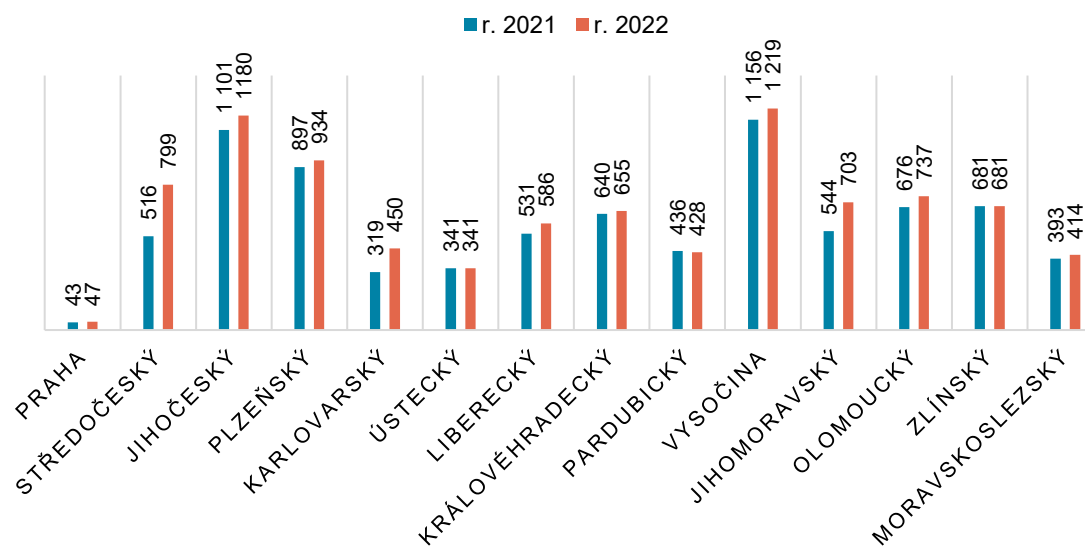
Konzultace a metodické návštěvy r. 2021/2022

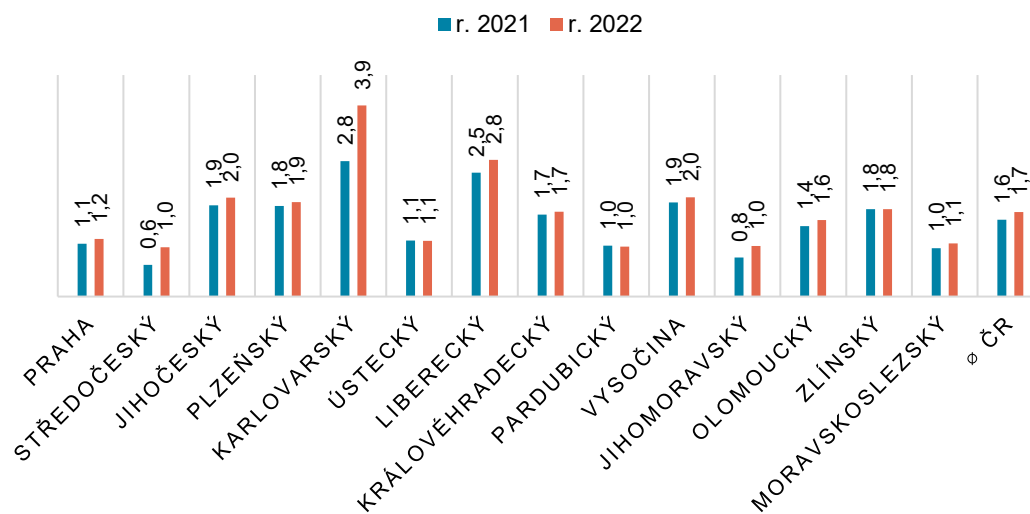
graf 12

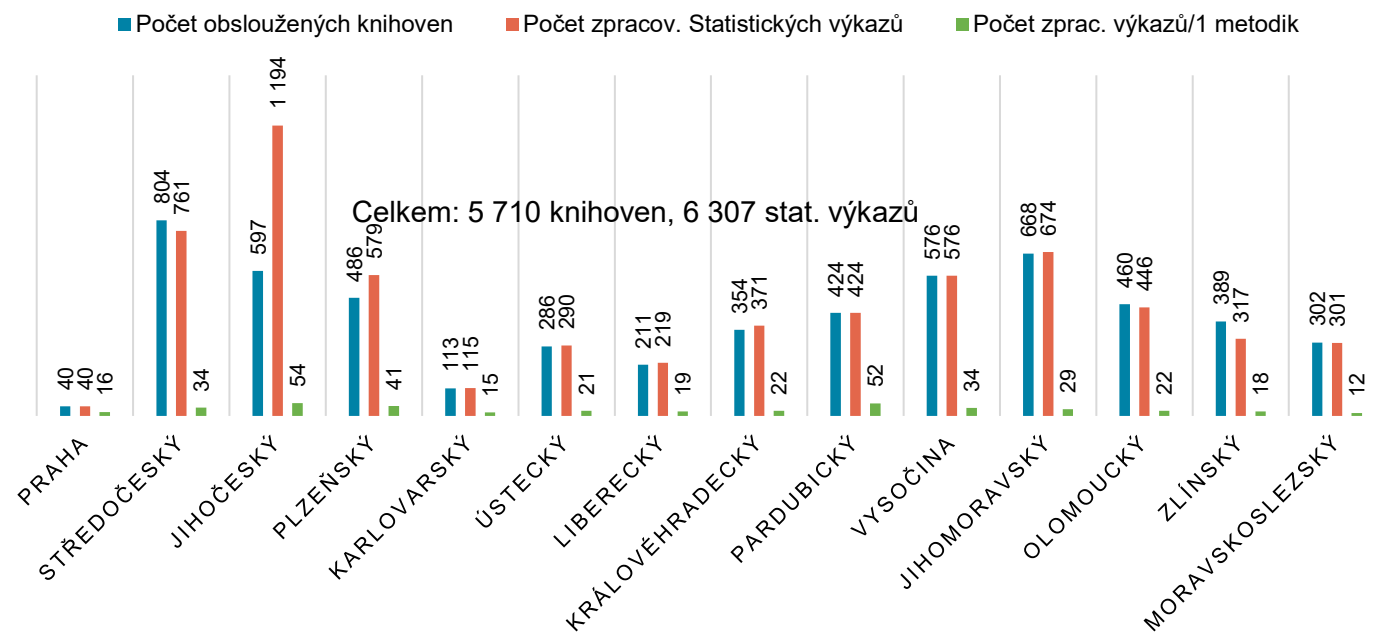

Statistika knihovnických činností

Sběr statistických údajů r. 2022

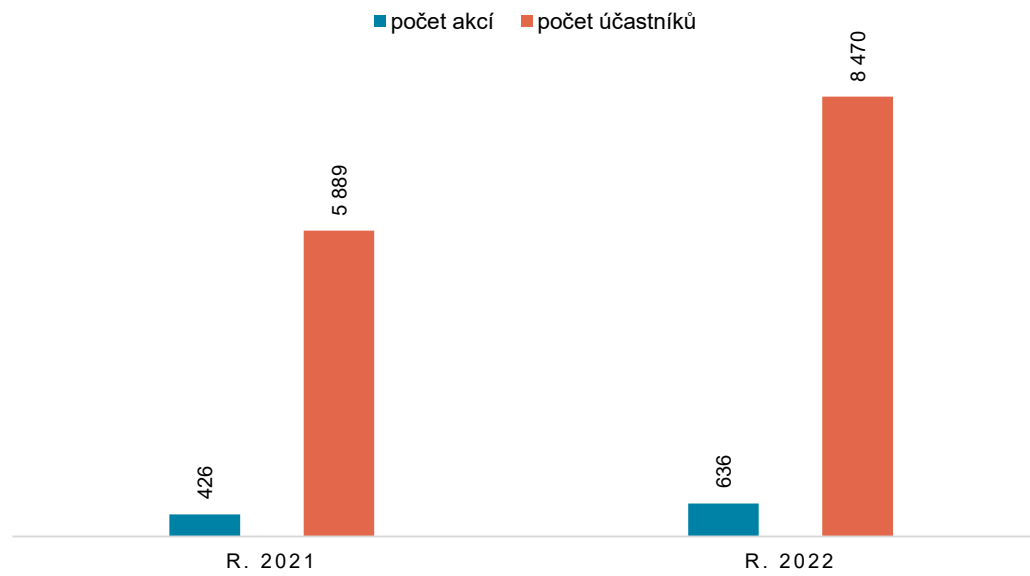
graf 17

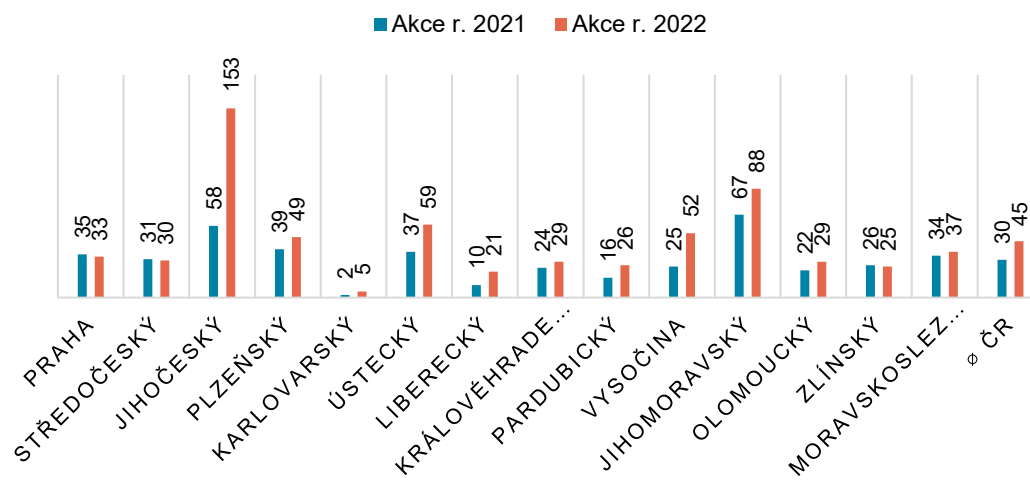

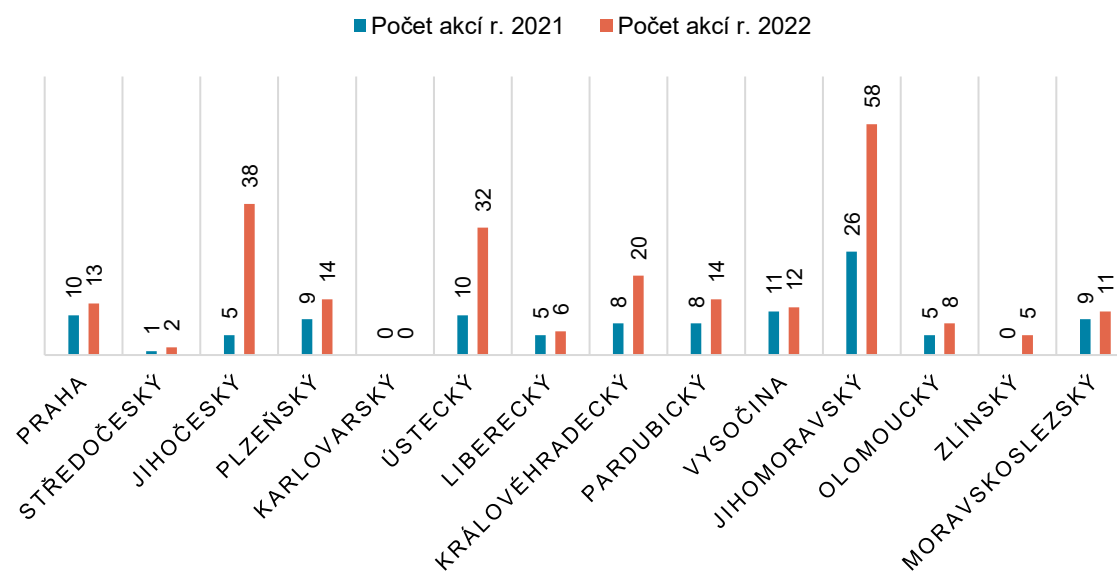
Vzdělávání, semináře, porady

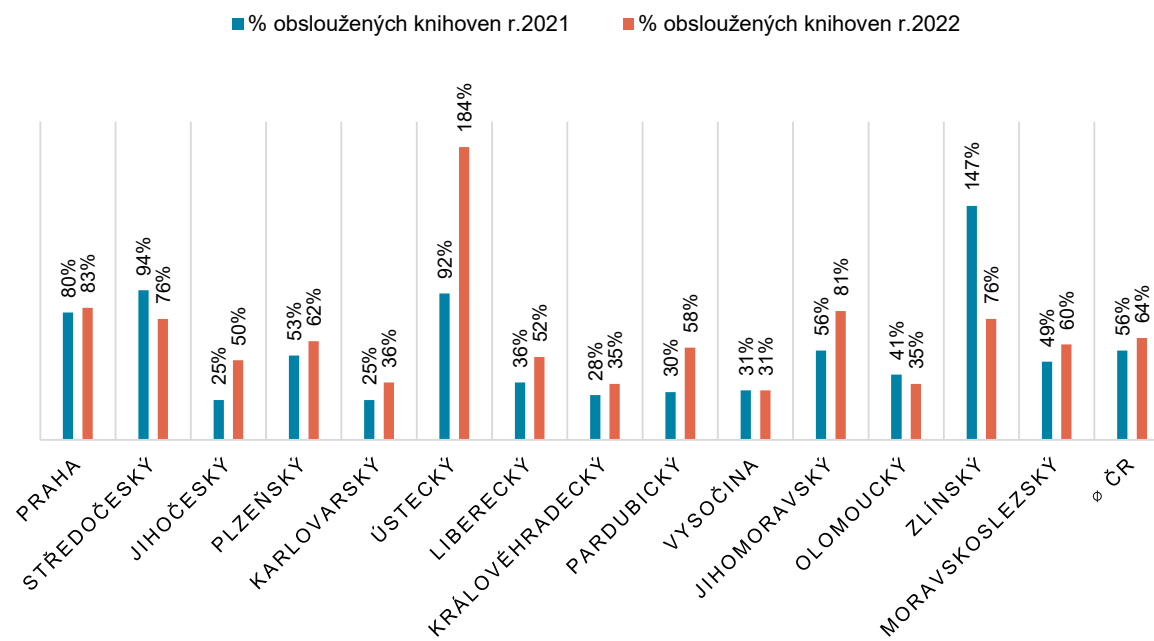
Vzdělávání v rámci RF r. 2021, 2022

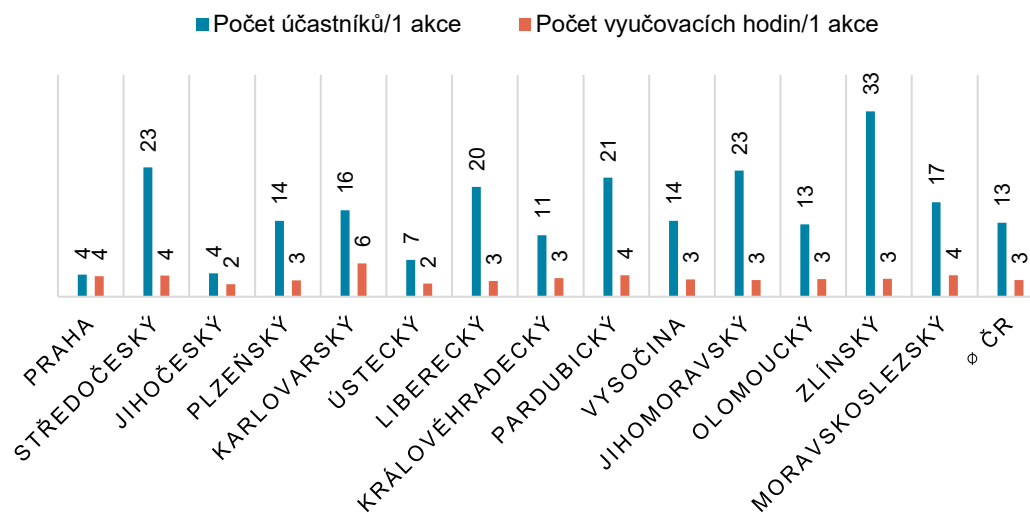
graf 18

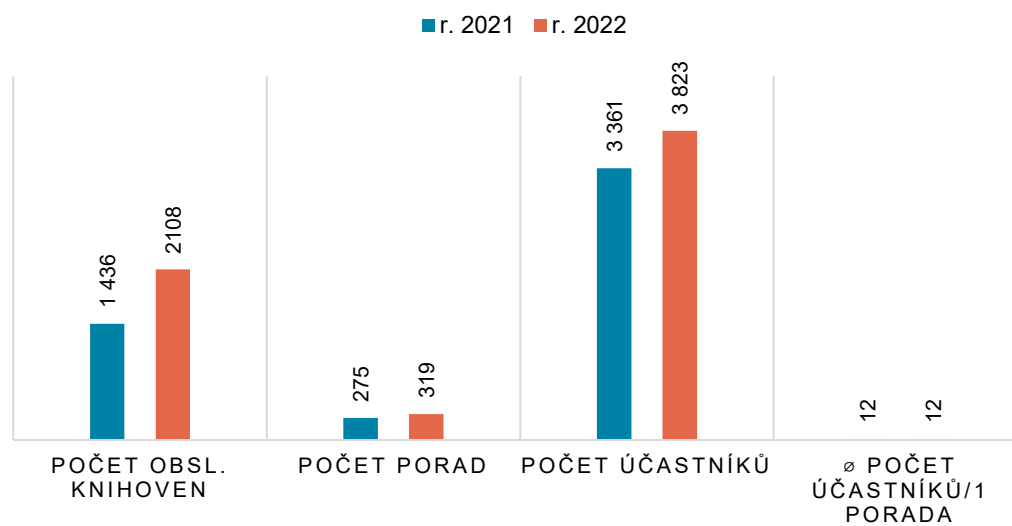

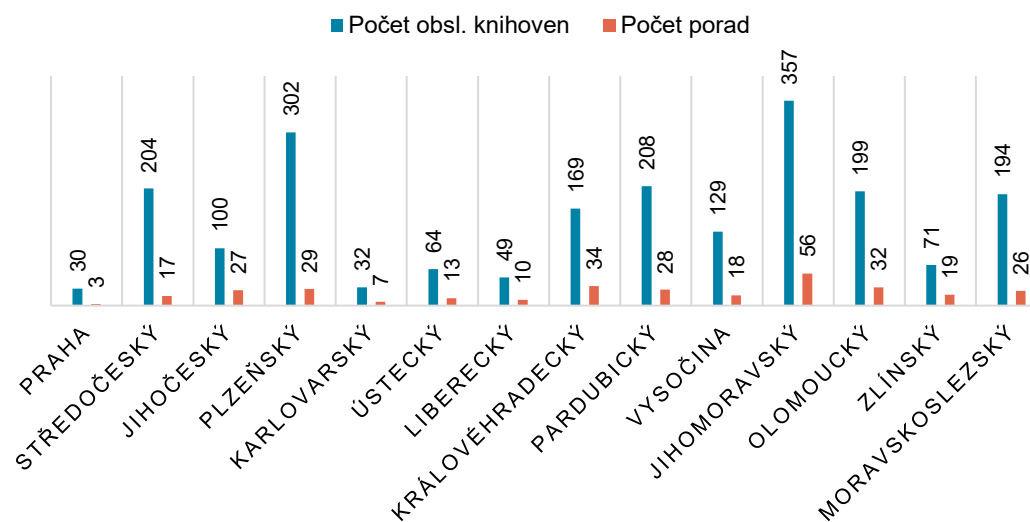

Porady

Porady r. 2021 / 2022

graf 23

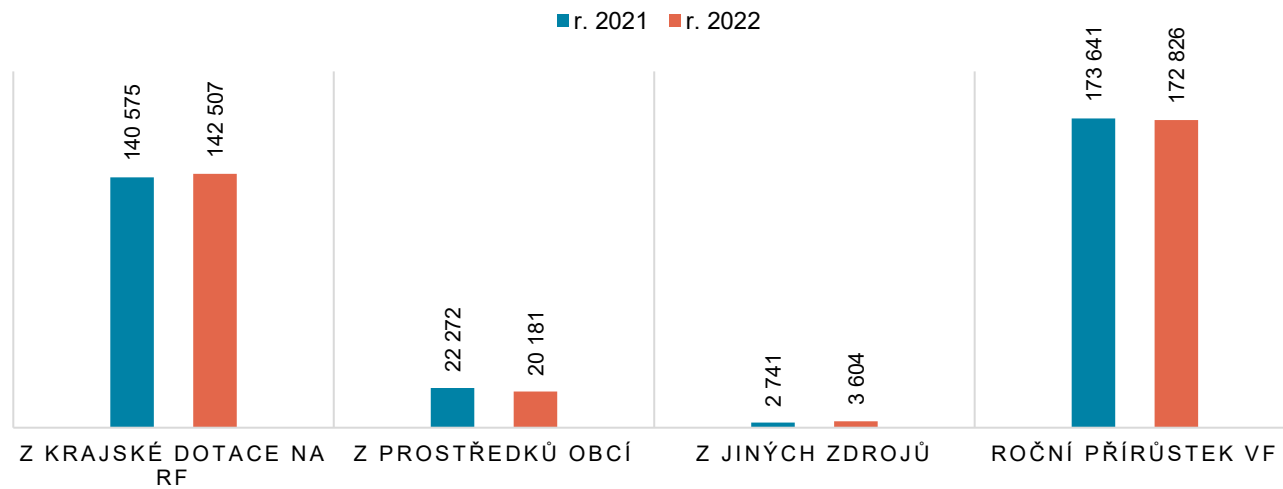

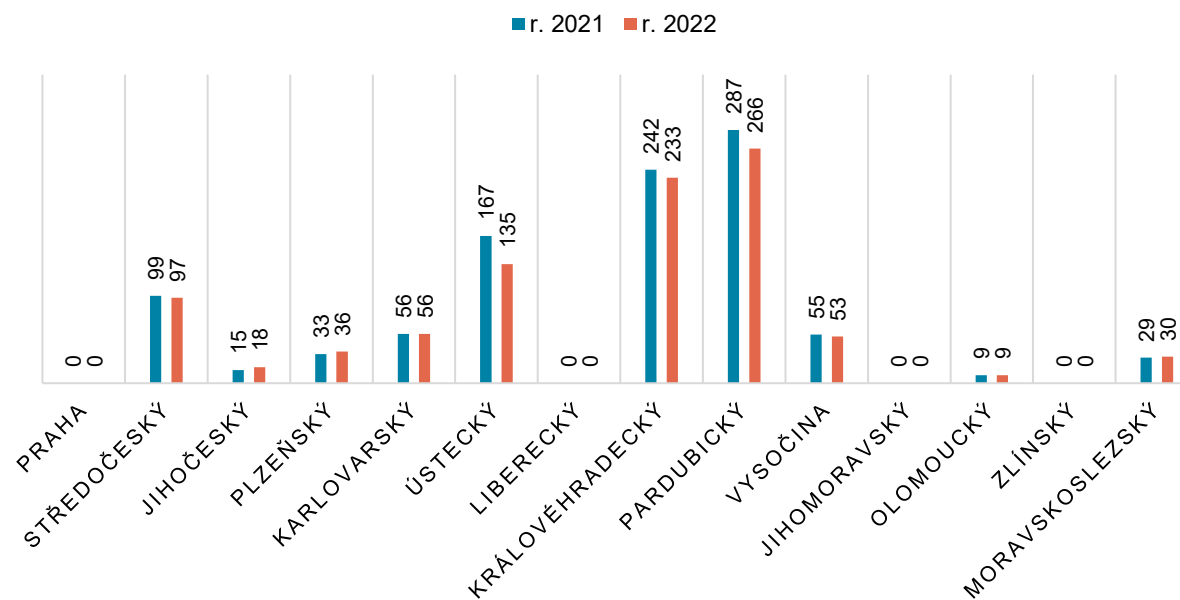

Výměnný fond

Budování výměnného fondu r. 2021/2022

graf 25

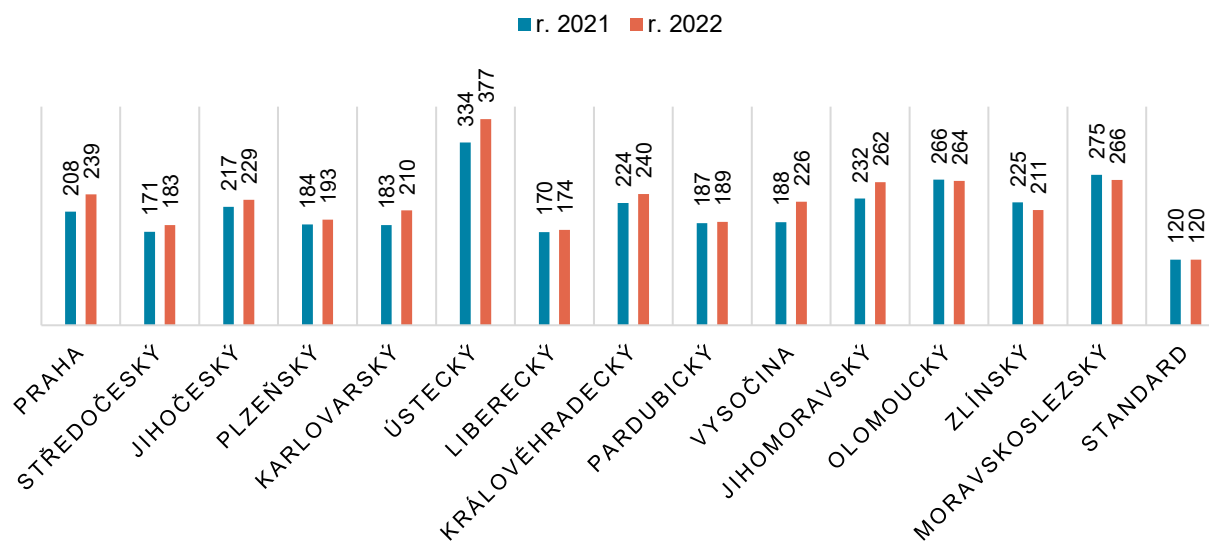

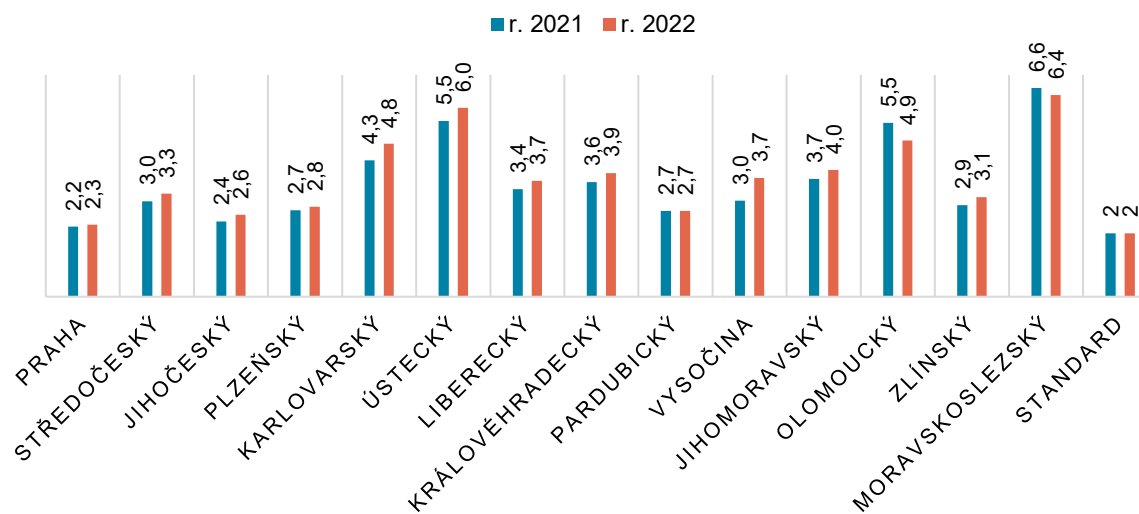

Cirkulační výměnné soubory

Počet půjčených k.j./1 obslužená knihovna r. 2021/2022

graf 27

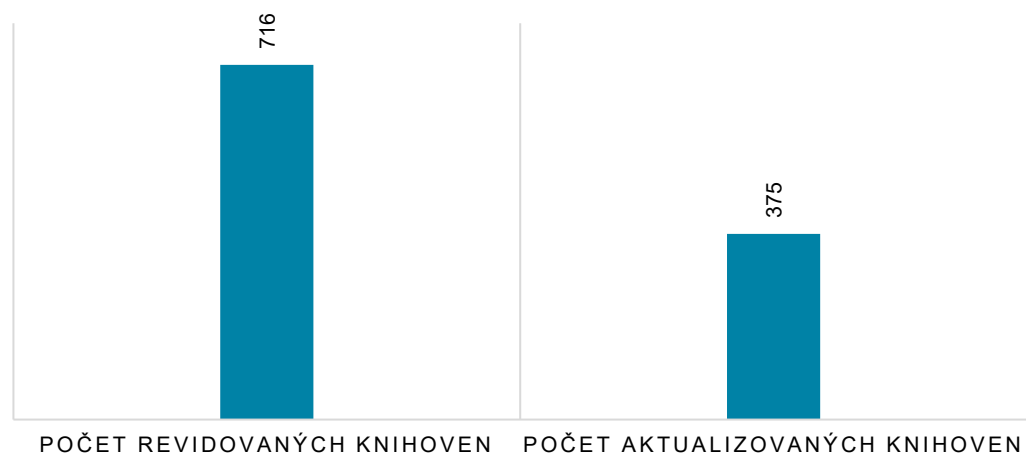

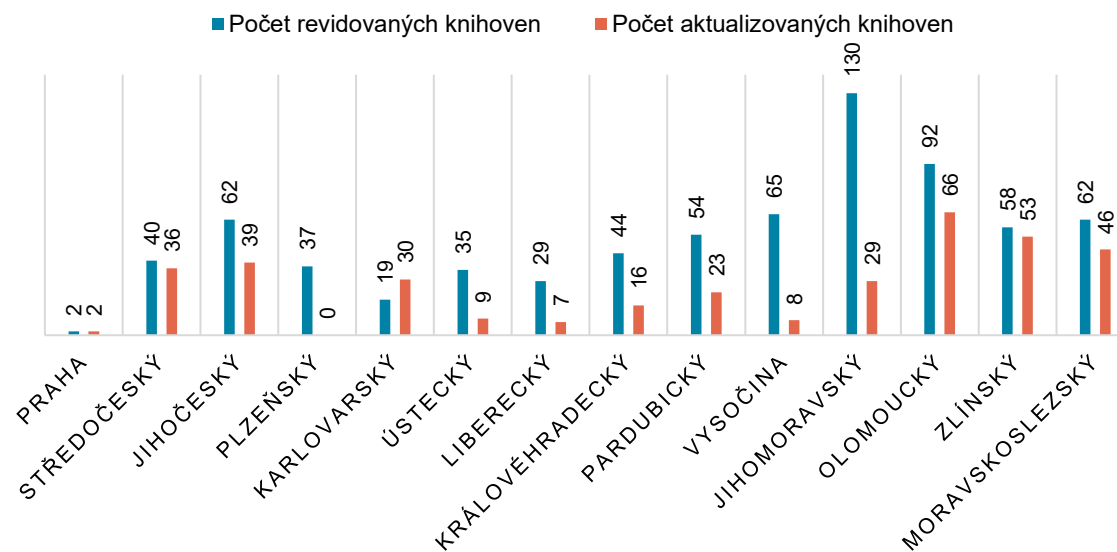

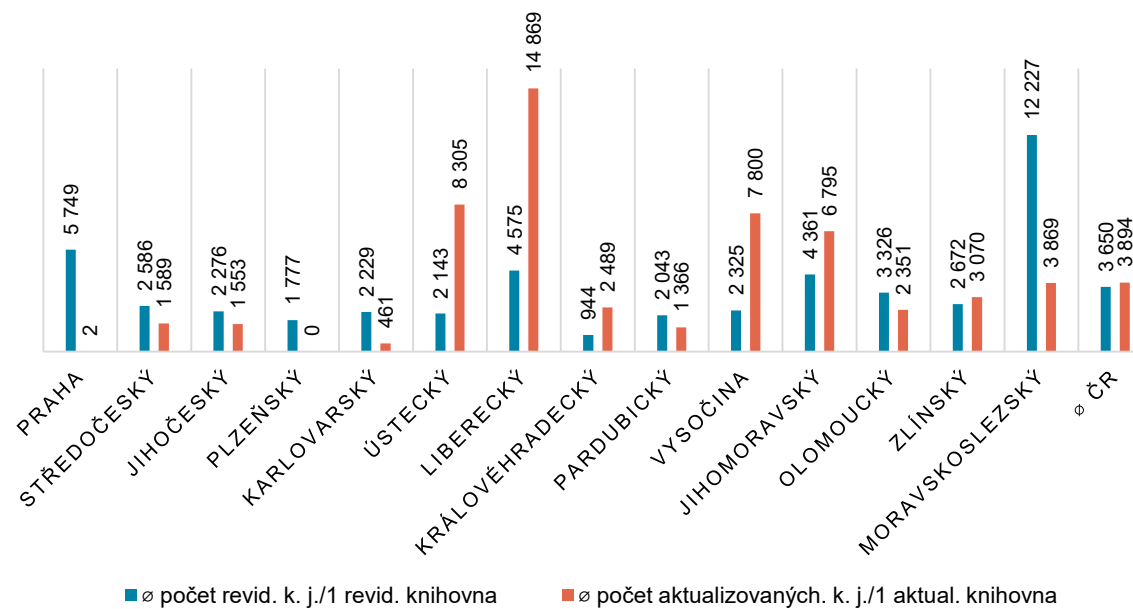
Revize a aktualizace knihovního fondu

Pomoc při revizi a aktualizaci r. 2022

graf 29

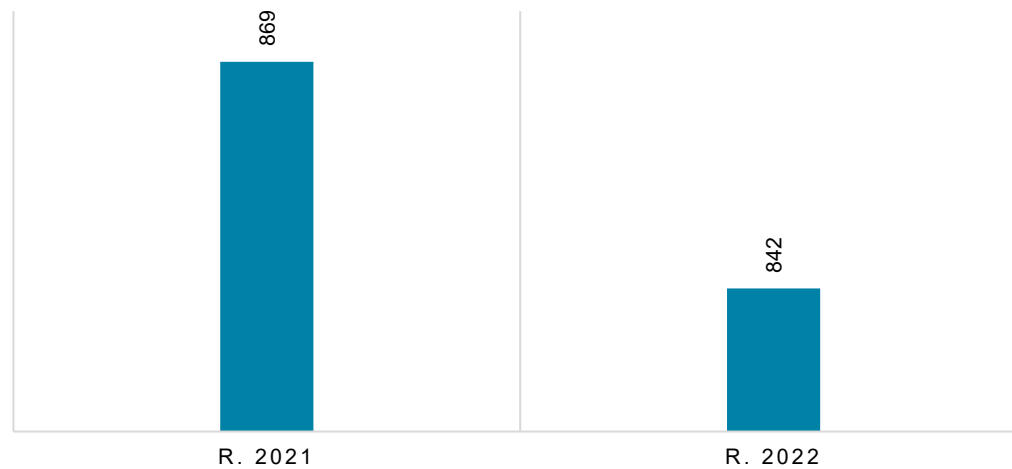

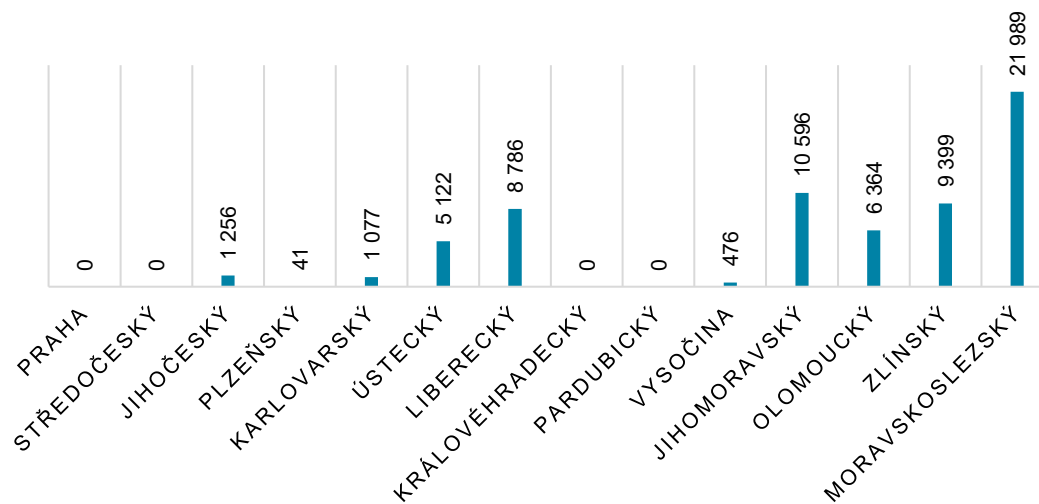

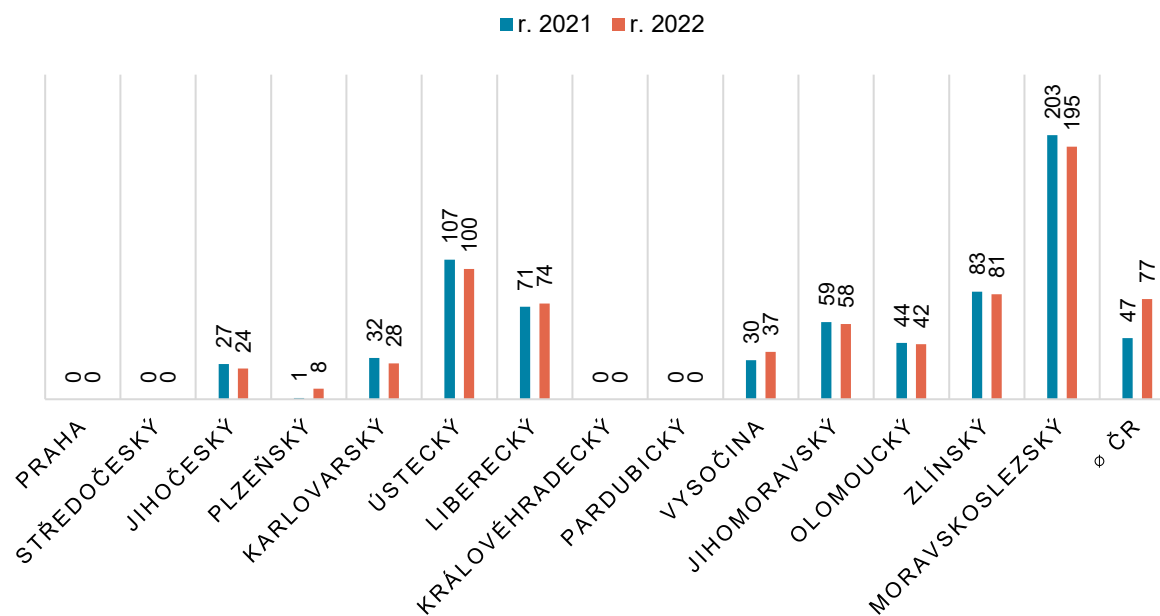
Nákup vlastního knihovního fondu z prostředků obcí

Nákup KF z prostředků obcí do vlastních KF r. 2021/2022 (počet obslužených knihoven)

graf 32

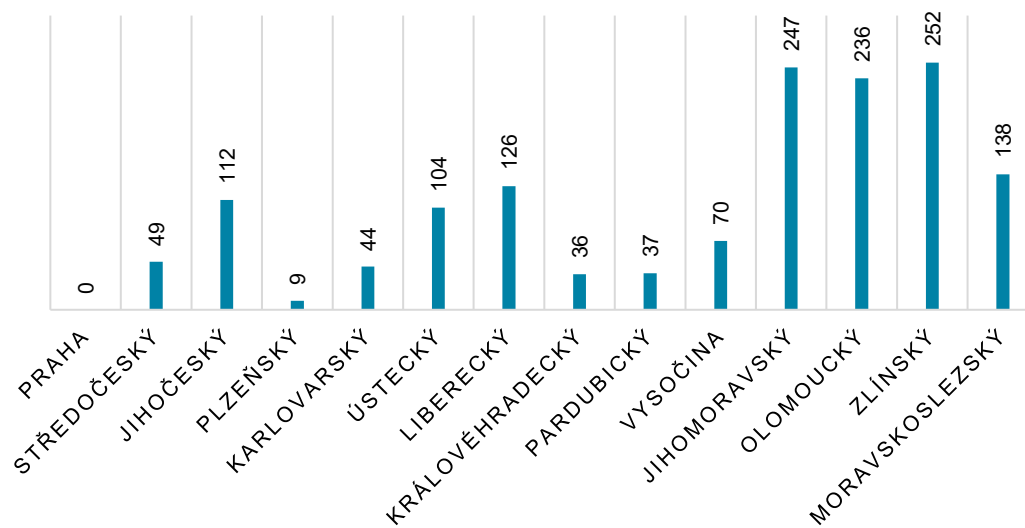

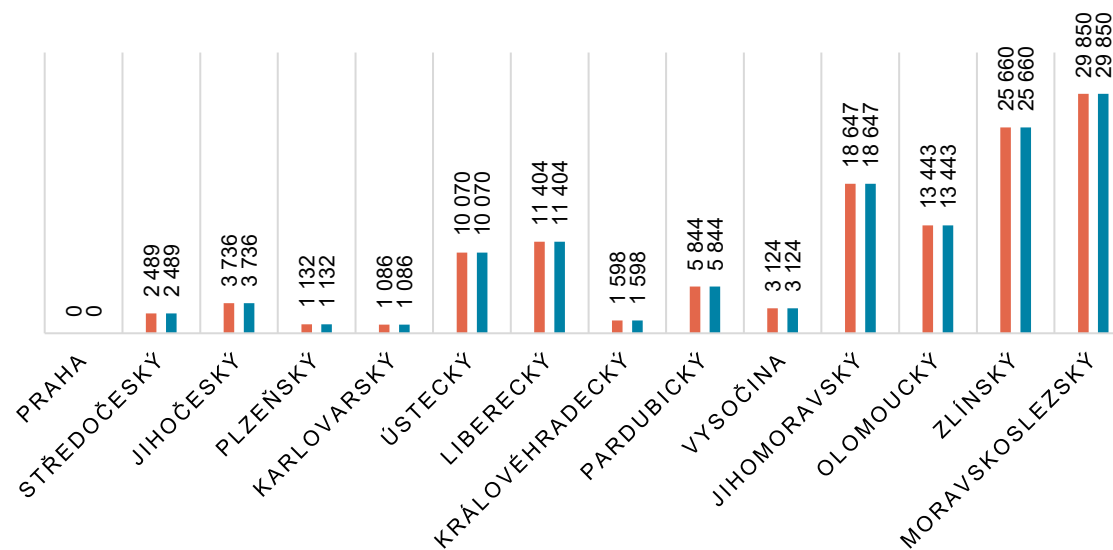

Zpracování knihovního fondu nakoupeného z prostředků obcí

Zpracování KF obcí – počet obslužených knihoven r. 2022

graf 35

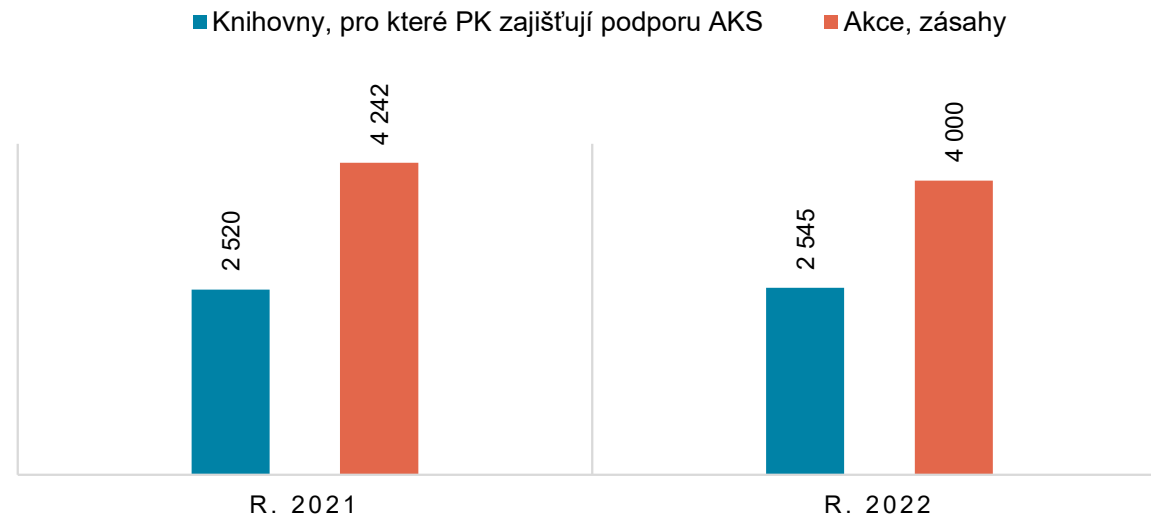

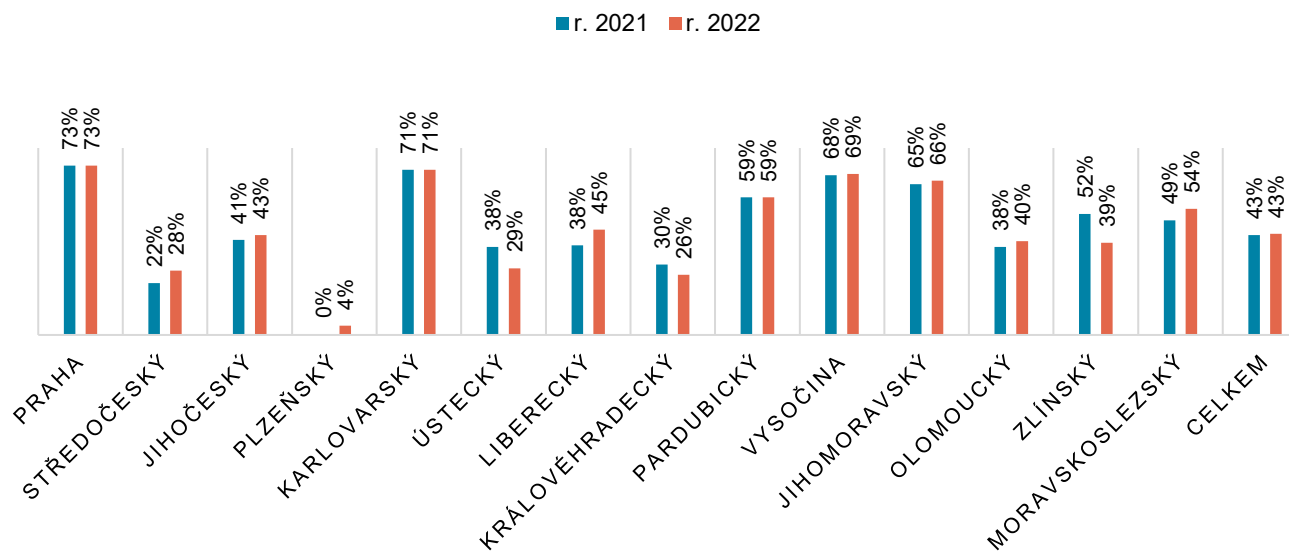

Servis automatizovaného knihovního systému

Servis AKS r. 2021/2022

graf 37

Seznam zkratek

AKS	Automatizovaný knihovní systém
KF	Knihovní fond
KI NK ČR	Knihovnický institut, Národní knihovna ČR
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
RAKS	Regionální automatizovaný knihovní systém
RF	Regionální funkce
SDRUK ČR	Sdružení knihoven České republiky
SKIP ČR	Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR
VF	Výměnný fond
VKIS	Veřejné knihovnické a informační služby

Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2022

Zpracovaly: Lucie Macháčková a Marie Šedá

Návrh obálky, grafická úprava a sazba: Jan Chabr

Vydala Národní knihovna České republiky

Praha 2023

ISBN 978-80-7050-781-0 (online ; pdf)

